II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 26ης Νοεμβρίου 1986

σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ

(IV/31.204 — Meldoc)

(Το κείμενο στην ολλανδική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(86/596/ΕΟΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,

τον κανονισμό αριθ. 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962 πρώτο κανονισμό εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της συνθήκης [1], και ειδικότερα τα άρθρα της 3 και 4 όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την πράξη προσχώρησης της Πορτογαλίας και της Ισπανίας,

τον κανονισμό αριθ. 26 του Συμβουλίου της 4ης Απριλίου 1962 για την εφαρμογή ορισμένων κανόνων του ανταγωνισμού κατά την παραγωγή και εμπορία γεωργικών προϊόντων [2], όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό αριθ. 49 [3], και ιδίως τα άρθρα 1 και 2,

την απόφαση της Επιτροπής της 25ης Σεπτεμβρίου 1985 να κινήσει τη διαδικασία στην υπόθεση αυτή,

αφού έδωσε στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις την ευκαιρία να διατυπώσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις αιτιάσεις της Επιτροπής, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 17 και του κανονισμού 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής της 25ης Ιουλίου 1963, σχετικά με τις ακροάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού αριθ. 17 του Συμβουλίου [4],

Έπειτα από διαβουλεύσεις με τη Συμβουλευτική Επιτροπή Συμπράξεων και Δεσποζουσών Θέσεων,

Εκτιμώντας ότι:

I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Α. Τα μέρη

(1) Τα μέρη στην υπόθεση αυτή είναι:
- Η Melkunie Holland BV («MU»),
- οι Coöperatieve Melkproduktenbedrijven «DOMO-Bedum» GA («DOMO»),
- η Verenigde Coöperatieve Melkindustrie «Coberco» BA («Coberco»),
- η DMV Campina BV («Campina»),
- η Menken Landbouw BV («ML»).

(2) Όλα τα μέρη αποτελούν μονάδες της βιομηχανίας γάλακτος των Κάτω Χωρών. Κάθε μέρος διαθέτει το δικό του ξεχωριστό φάσμα προϊόντων που διαφέρει και που διαμορφώθηκε σε συνάρτηση με τη γεωγραφική του θέση, την οργάνωσή του και τη στρατηγικής της εκάστοτε επιχείρησης. Οι τέσσερεις πρώτες επιχειρήσεις είναι συνεταιρισμοί ενώ η πέμπτη, η ML, είναι ιδιωτική επιχείρηση. Όλα τα μέρη εξάγουν τα προϊόντα τους σε διαφορετική, όμως, κλίμακα.

Β. Τα προϊόντα και η αγορά

(3) Τα εν λόγω προϊόντα είναι το γάλα σε υγρή κατάσταση και τα γαλακτοκομικά προϊόντα σε υγρή κατάσταση, νωπά ή μακράς διαρκείας, όπως καθορίζονται στον κανονισμό ορισμού θεμάτων ορολογίας του Οργανισμού Γάλακτος και Γαλακτοκομικών Προϊόντων (Produktschap voor Zuivel) του 1958. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό αποκλείεται το συμπυκνωμένο γάλα, ενώ συμπεριλαμβάνονται η κρέμα και το γιαούρτι. Τα μερίδια της αγοράς, για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα απόφαση, ανατρέχουν στον ορισμό της παρούσας παραγράφου.

(1) ΕΕ αριθ. 13 της 21. 2. 1962, σ. 204/62.
(2) ΕΕ αριθ. 30 της 20. 4. 1962, σ. 993/62.
(3) ΕΕ αριθ. 53 της 1. 7. 1962, σ. 1571/62.
(4) ΕΕ αριθ. 127 της 20. 8. 1963, σ. 2268/63.

(4) Η δομή της αγοράς γλακτοκομικών προϊόντων υπέστη τόσο στην Ολλανδία, όσο και σε άλλα κράτη μέλη δραματικές αλλαγές στις δύο τελευταίες δεκαετίες, τόσο από πλευράς προσφοράς, όσο και από πλευράς ζήτησης. Όπως και σε άλλες χώρες, η γαλακτοβιομηχανία της Ολλανδίας είναι εξαιρετικά οργανωμένη και εκπροσωπείται σε πολυάριθμους δημόσιους οργανισμούς.

(5) Η ομάδα των προμηθευτών συμπεριλάμβανε παραδοσιακά μεγάλο αριθμό εταιρειών κάθε περιοχής. Η κοινή οργάνωση της αγοράς βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 804/68 [1] του Συμβουλίου, καινοτομίες και η συγκεντρωτική εξέλιξη του λιανικού εμπορίου είχαν ως συνέπεια τις εξαγορές και συγχωνεύσεις των συνεταιρισμών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο.

(6) Το 1960 υπήρχαν 247 μονάδες επεξεργασίας γάλακτος σε υγρή κατάσταση στις Κάτω Χώρες. Ο αριθμός αυτός μειώθηκε σταθερά με την πάροδο του χρόνου για να φθάσει στις 39 μονάδες το 1984. Το 1984 οι γαλακτοκομικές μονάδες που επεξεργάζονται λιγότερο από 60 000 τόνους γάλακτος ανέρχονται σε 14 (μερικές βέβαια ελέγχουν περισσότερες από μία μονάδα επεξεργασίας) και αντιπροσώπευαν ποσοστό 10,95 % της αγοράς. Η συνολική τους παραγωγή ανήλθε σε 184 000 τόνους κατά το 1984. Η υπόλοιπη παραγωγή δηλαδή ποσοστό 89,05 %, προερχόταν από πέντε γαλακτοβιομηχανίες, που είχαν συνολική παραγωγή 1 496 000 τόνων κατά το 1984. Απομένουν τέσσερις κύριοι συνεταιρισμοί και μια σειρά μικρών συνεταιρισμών και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Οι τέσσερις κύριοι συνεταιρισμοί είναι οι MU, Campina, Coberco και Noord Nederland (στον οποίο συμμετέχει και η DOMO).

(7) Η κατ' οίκον διανομή γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων κατείχε άλλοτε την πρώτη θέση στο σύστημα διανομής, αλλά σήμερα έχει συρρικνωθεί και αντιπροσωπεύει μόνο ποσοστό 20 % περίπου της αγοράς. Από το 1970 και μετά παρατηρείται αύξηση του μεριδίου των μεγάλων αλυσίδων υπεραγορών, οι οποίες ελέγχουν χοντρικά ποσοστό 75 % περίπου του δικτύου διανομής. Καθοριστικός παράγοντας αυτής της εξέλιξης υπήρξε η νομιμοποίηση της πώλησης γάλακτος στις υπεραγορές. Οι μεγάλοι αυτοί λιανοπωλητές έχουν συνήθως εθνικές και διεθνείς διασυνδέσεις, πράγμα πολύ σημαντικό για το γάλα μακράς διαρκείας, που μπορεί να μεταφερθεί σε μεγάλες αποστάσεις. Το γεγονός ότι δύο αλυσίδες υπεραγορών ελέγχουν ποσοστό ανώτερο από 50 % της αγοράς δείχνει μέχρι ποιο σημείο έχει προχωρήσει ο συγκεντρωτικός έλεγχος της αγοράς σε αυτόν τον τομέα.

(8) Παρά την έντονη δημογραφική εξέλιξη της τελευταίας εικοσαετίας η συνολική κατανάλωση γάλακτος βελτιώθηκε ελάχιστα στην Ολλανδία. Αντίθετα, μεταβλήθηκε σε σημαντικό βαθμό η σύνθεση του φάσματος παραγομένων προϊόντων: ο ολλανδός καταναλωτής ενδιαφέρεται σήμερα περισσότερο για τα γαλακτοκομικά προϊόντα και το γάλα μακράς διαρκείας, ενώ άλλοτε κατανάλωνε κυρίως νωπό γάλα.

(9) Η εξέλιξη του φάσματος της παραγωγής από το 1960 έχει ως εξής (σε χιλιάδες τόνους):

Προϊόντα	1961	1970	1975	1980	1981	1982	1983	1984
Νωπά προϊόντα	1 363	1 357	1 346	1 340	1 351	1 370	1 373	1 381
Γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα μακράς διαρξείας	247	283	360	420	439	459	467	458
Γάλα αγροκτήματος	334	260	225	150	140	140	140	140
	1 944	1 890	1 931	1 910	1 930	1 969	1 980	1 979

Η εξέλιξη της ημερήσιας κατανάλωσης γάλακτος ανά κάτοικο στην Ολλανδία από το 1950 και μετά έχει ως εξής (σε γραμμάρια):

Έτος	Κατανάλωση γάλακτος	Γαλακτοκομικά προϊόντα	Σύνολο
1950	517	56	573
1955	477	76	553
1960	397	84	481
1965	330	93	423
1970	280	112	392
1975	254	124	378
1980	236	126	362
1983	229	138	367
1984	230	134	364

(10) Η εξέλιξη που περιγράφηκε προηγουμένως οδήγησε στη μετατόπιση της ισχύος των παραγόντων της αγοράς προς όφελος της ζήτησης, δηλαδή των τεράστιων εταιρειών διανομής, οι οποίες δρουν σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Το αυξημένο κόστος της αναδιοργάνωσης, της συγκέντρωσης και των επενδύσεων στις νέες τεχνολογίες είχε, ως συνέπεια, τη δημιουργία πλεονάζοντος παραγωγικού δυναμικού σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται από τον έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των παραγωγών γάλακτος, που επιδιώκουν να κερδίσουν την εύνοια των μεγάλων υπεραγορών.

Εισαγωγές

(11) Ήδη από το 1970, παρουσιάστηκε το φαινόμενο βελγικών εισαγωγών στην Ολλανδία. Οι εισαγωγές από τη Γερμανία άρχισαν μερικά χρόνια αργότερα.

[1] ΕΕ αριθ. L 148 της 28. 6. 1968, σ. 13.

Οι πίνακες που ακολουθούν δείχνουν την εξέλιξη των εισαγωγών βελγικών και γερμανικών προϊόντων από το 1971 μέχρι το 1983.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βέλγιο

(× 1 000 kg)

Έτος	NIMEXE 1983			Σύνολο
	04.01-11 (1)	04.01-21 (2)	04.01-25 (3)	
1971				4 861
1972				26 247
1973	6 612	23 234	26 230	57 076
1974	2 982	14 994	26 649	44 625
1975	5 759	17 710	42 810	66 279
1976	7 217	27 887	57 174	92 278
1977	7 019	33 355	60 582	100 956
1978	4 632	31 924	56 932	93 488
1979	6 487	23 675	77 310	107 472
1980	7 468	20 856	91 833	120 157
1981	7 484	24 022	106 065	137 571
1982	11 816	16 737	105 951	134 504
1983	9 816	15 636	106 075	131 527

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Γερμανία

(× 1 000 kg)

Έτος	NIMEXE 1983			Σύνολο
	04.01-11 (1)	04.01-21 (2)	04.01-25 (3)	
1976	339	53	1 048	1 440
1977	246	26	697	969
1978	331	27	973	1 364
1979	12 698	68	451	13 217
1980	10 158	38	514	10 647
1981	13 114	1 530	9 174	23 818
1982	16 519	6 452	23 322	46 293
1983	24 560	2 774	20 949	48 283

(1) 04.01-11: Γιαούρτι, βουτρόγαλα, πηγμένο γάλα, όξινο γάλα.

(2) 04.01-21: Αποκορυφωμένο γάλα.

(3) 04.01-25: Πλήρες γάλα και ημιαποκορυφωμένο γάλα.

Κανόνες καθορισμού ελαχίστων τιμών

(12) Το γάλα σε υγρή κατάσταση είναι ένα από τα προϊόντα για τα οποία ισχύει το καθεστώς των ελαχίστων τιμών στην Ολλανδία. Οι αρμοδιότητες για τον καθορισμό των ελαχίστων τιμών ανατέθηκαν με βασιλικό διάταγμα της 2ας Μαρτίου 1973 (1) στον οργανισμό εμπορίας γάλακτος (Produktschap voor Zuivel), έναν ημι-δημόσιο φορέα.

Οι ελάχιστες τιμές εφαρμόζονται στο επίπεδο του τελικού καταναλωτή: το πλήρες και το ημιαποκορυφωμένο γάλα, παστεριωμένο και συσκευασμένο σε μια ολλανδική μονάδα δεν επιτρέπεται να πωληθεί στον τελικό καταναλωτή φθηνότερα από την ελάχιστη τιμή. Η τιμή αυτή καθοριζόταν σε τόσο υψηλό επίπεδο, ώστε οι εισαγωγές έγιναν ενδιαφέρουσες. Για το γάλα που δεν είναι παστεριωμένο, για το οποίο μόλις έγινε λόγος, εφαρμόζεται ένα άλλο σύστημα τιμών. Το πλήρες και ημι-αποκορυφωμένο αποστειρωμένο γάλα, καθώς και το εισαγόμενο γάλα, δεν μπορεί να πωληθούν στον τελικό καταναλωτή σε τιμή χαμηλότερη από την τιμή αγοράς ανά λίτρο. Στην τιμή αυτή προστίθεται περιθώριο 0,08 HFL ενώ το τελικό άθροισμα επαυξάνεται κατά τον ΦΠΑ επί του συνολικού ποσού.

(13) Οι ελάχιστες τιμές αναπροσαρμόζονται δύο ή τρεις φορές το χρόνο με βάση την εξέλιξη των τιμών των πρώτων υλών και τα άλλα έξοδα. Η ελάχιστη τιμή του συσκευασμένου τυποποιημένου πλήρους νωπού γάλακτος που περιέχει 3,2 % λιπαρών ουσιών καθορίστηκε σε 0,69 HFL ανά λίτρο από τη 13η Μαρτίου 1973. Οι μεταγενέστερες αναπροσαρμογές των τιμών επηρεάστηκαν από διάφορους παράγοντες, όπως η αύξηση της τιμής των πρώτων υλών, οι τιμές παρέμβασης των υπηρεσιών της ΕΟΚ και η αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ. Η εξέλιξη δείχνει ότι οι ελάχιστες τιμές μειώθηκαν δύο φορές, στις 13 Σεπτεμβρίου και στις 18 Οκτωβρίου του 1983, μετά από αποφάσεις της ίδιας της γαλακτοβιομηχανίας.

Ο Ελάσσων Meldoc οργανισμός

(14) Στα πλαίσια αυτά, τρεις εταιρείες ανέλαβαν την πρωτοβουλία να συνεργασθούν μεταξύ τους το 1974. Συνδυάστηκαν λοιπόν και σχημάτισαν το καρτέλ που επονομάστηκε «ελάσσων Meldoc». Η σχετική συμφωνία υπογράφηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 1974 από τις MU, DOMO, και Coberco.

Η προβλεπόμενη συνεργασία περιοριζόταν στο εθνικό επίπεδο. Κατά την εν λόγω συμφωνία η οποία κοινοποιήθηκε στις ολλανδικές αρχές και εγκρίθηκε από αυτές, οι πωλήσεις του γάλακτος σε υγρή κατάσταση και των γαλακτοκομικών προϊόντων θα βασιζόταν σε ένα σύστημα ποσοστώσεων. Οι ποσοστώσεις αυτές όφειλαν να προσαρμόζονται κατά καιρούς και προβλέφθηκαν ορισμένοι κανόνες, σχετικά με τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν, σε περίπτωση που οι τρέχουσες πωλήσεις παρεξέκλιναν από τις ποσοστώσεις που καθορίστηκαν. Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο αυτής της συμφωνίας ήταν η δημιουργία ενός συστήματος κοινού ταμείου εσόδων από τον εφοδιασμό των μικροκαταστημάτων λιανικής πώλησης. Εξάλλου, δημιουργήθηκαν δύο τριμελείς επιτροπές. Η μία, η Διοικητική Επιτροπή, ανέλαβε τη διοίκηση και η άλλη, η Επιτροπή Εμπορίου, τον καθορισμό των κανόνων για το συντονισμό των πωλήσεων.

(15) Οι τρεις εταίροι έλεγχαν το 1974 περίπου το 45 % της ολλανδικής γαλακτοκομικής παραγωγής για την ευρύτερη κατανάλωση γεγονός που ισοδυναμούσε με το 39 % των πωλήσεων στην ολλανδική αγορά.

(16) Οι εισαγωγές στις Κάτω Χώρες βελγικού γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες άρχισαν ήδη κατά το 1970. Κανένα από τα μέλη του Meldoc δεν είχε στη διάθεση του εγκαταστάσεις που να επέτρεπαν την παραγωγή γάλακτος τέτοιου τύπου. Οι επιχειρήσεις παρακολούθησαν, από κοντά την εξέλιξη της κατάστασης σχετικά με το γάλα μακράς

(1) Staatsblad (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) 52.

διαρκείας σε πλαστικές φιάλες και κυρίως με τις βελγικές εισαγωγές οι τιμές των οποίων ήταν κατώτερες από τις αντίστοιχες τιμές για το νωπό ολλανδικό γάλα. Πρικειμένου να αποκτήσουν και πάλι τον έλεγχο της ολλανδικής αγοράς γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες, οι τρεις εταίροι του Meldoc συνήψαν στο Deventer, στις 15 Ιανουαρίου του 1975, συμφωνία με την εταιρεία De Volharding WA de Nijkerk («Volnij»), που έδινε στην τελευταία το αποκλειστικό δικαίωμα της παραγωγής του γάλακτος της σε πλαστικές φιάλες για την ολλανδική αγορά. Στα μέλη του Meldoc παραχωρήθηκε σε αντάλλαγμα το δικαίωμα συμμετοχής σ' όλες τις αποφάσεις των διευθυντικών οργάνων της Volnij καθώς στην εφαρμογή των αποφάσεων, η όλη δε επιχείρηση προβλεπόταν ότι θα λειτουργεί προς το κοινό συμφέρον των μελών. Ο Meldoc ανέλαβε την υποχρέωση να προμηθεύει στη Volnij με πλήρες γάλα σε λογικές τιμές. Έπειτα από την τροποποίηση της συμφωνίας, το Δεκέμβριο του 1977, περιορίστηκαν τα δικαιώματα αποκλειστικής παραγωγής της Volnij και καθορίστηκε ένα όριο πέρα από το οποίο τα μέλη του Meldoc ήταν ελεύθερα να παράγουν μόνα τους γάλα σε πλαστικές φιάλες ή να το προμηθεύονται από τρίτους. Η Volnij και η Coberco συγχωνεύθηκαν το 1981.

Ο Μείζων Meldoc οργανισμός

(17) Η διεύρυνση του ελάσσονος Meldoc με την ενσωμάτωση της Campina και της ML προετοιμάσθηκε με ιδιαίτερη φροντίδα με τη σύνταξη ενός υπομνήματος στις 27 Ιανουαρίου 1978 υπό τον τίτλο «Έγγραφο εργασίας για τις διαβουλεύσεις μεταξύ Meldoc, Campina και Menken Landbouw σχετικά με την πώληση γάλακτος σε υγρή κατάσταση στη Ολλανδία». Το έγγραφο αυτό απαριθμούσε μια σειρά από χαρακτηριστικά της ολλανδικής αγοράς γάλακτος σε υγρή κατάσταση, όπως ο συνεχής ανταγωνισμός των τιμών, η αύξηση της κλίμακας των εκπτώσεων, ενίσχυση των συγκεντρωτικών τάσεων στο λιανικό εμπόριο, οι αλλαγές στο δίκτυο διανομής, η υποχώρηση των πωλήσεων γάλακτος και η ολοένα και ισχυρότερη θέση των βέλγων προμηθευτών.

(18) Το έγγραφο αυτό υπογράμμιζε ορισμένα πλεονεκτήματα της συνεργασίας, μεταξύ των οποίων και τη δυνατότητα ενιαίων ενεργειών και κυρίως της «μαζικής επίθεσης κατά των εναπομενόντων ανταγωνιστών και της κοινής διείσδυσης πέρα από τα σύνορα». Το έγγραφο αναφερόταν, επίσης, στο διαγραφόμενο πλεονέκτημα εξασθένισης της αγοραστικής ισχύος των πελατών τους οι οποίοι δεν θα ήταν πλέον σε θέση να εκμεταλλεύονται την κατάσταση και να θέτουν αντιμέτωπους τους προμηθευτές τον ένα με τον άλλο αγοράζοντας τα προϊόντα εδώ και εκεί σε φθηνότερες τιμές. Υπογράμμιζε επίσης, ένα άλλο πλεονέκτημα της συνεργασίας, ότι δηλαδή οι εθνικοί και ξένοι ανταγωνιστές θα μπορούσαν λιγότερο εύκολα να κατακτήσουν, να διατηρήσουν ή να διευρύνουν το μερίδιο τους στην αγορά. Στη σελίδα 13 υπογραμμιζόταν σε ένα χωρίο ότι η πιό κρίσιμη πτυχή της συνεργασίας είχε σχέση με τη θέση ισχύος έναντι των πελατών. Η συνεργασία όφειλε να είναι ιδιαίτερα διακριτική έναντι των λιανοπωλητών και των τελικών καταναλωτών, ενώ η διείσδυση των ξένων ανταγωνιστών στην εγχώρια αγορά νωπού γάλακτος ίσως έθετε την αναγκαιότητα τροποποίησης αυτής της στρατηγικής. Το έγγραφο συνέχιζε: «Είναι ήδη προφανές ότι η αυξανόμενη συγκέντρωση των επιχειρήσεων λιανικής πώλησης και η περαιτέρω διείσδυση των αλλοδαπών ανταγωνιστών στην εγχώρια αγορά μας θα αυξήσει την αναγκαιότητα πραγματοποίησης νέων συγχωνεύσεων στο χώρο της γαλακτοβιομηχανίας».

(19) Τα χαρακτηριστικά της κατάστασης της αγοράς που περιγράφονται στο έγγραφο αυτό παρουσιάζονται σαν επιχειρήματα υπέρ της σύναψης μιας «συμφωνίας για τη δημιουργία καρτέλ». Οι μελλοντικοί εταίροι αντιλαμβάνονταν ότι η συνεργασία τους θα προκαλούσε αντιρρήσεις από την πλευρά της ΕΟΚ, όπως προκύπτει από ένα χωριστό κεφάλαιο που απαριθμεί τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της συνεργασίας σε σχέση με την αντίδραση της κυβέρνησης και της ΕΟΚ.

Σε μια σύσκεψη που έγινε στις 27 Φεβρουαρίου του 1978, συζητήθηκε το θέμα των εισαγωγών και συμφωνήθηκε να γίνει μια προσπάθεια προσέγγισης των βέλγων παραγωγών, προκειμένου να διεξαχθούν συναυλίες για το θέμα αυτό. Σε ένα σημείωμα που καταχωρίσθηκε το Μάιο ή Ιούνιο του 1979 αναφέρονται τα εξής: «στις 19 Δεκεμβρίου 1978 η ομάδα χάραξης των βασικών κατευθυντηρίων γραμμών αποφάσισε, μετά από συζητήσεις που κράτησαν ένα χρόνο, να αποδεχθεί το τέταρτο σχέδιο συμφωνίας συνεργασίας ως δεσμευτικό». (Η ακριβής ονομασία αυτής της συμφωνίας είναι «συμφωνία βασικής συνεργασίας της γαλακτοβιομηχανίας»· η συμφωνία σχετικά με τις ποσοστώσεις άρχισε να ισχύει αναδρομικά στις 25 Δεκεμβρίου 1977).

(20) Οι όροι της συνεργασίας, μέσω της οποίας προβλεπόταν ότι ο ελάσσων Meldoc και οι εταιρείες Campina και ML θα σχημάτιζαν τον μείζονα Meldoc, καθορίστηκαν στη «συμφωνία βασικής συνεργασίας της γαλακτοβιομηχανίας» (που στη συνέχεια καλείται «βασική συμφωνία»).

(21) Η βασική αυτή συμφωνία προέβλεπε ότι οι εταίροι της θα ακολουθούσαν κοινή εμπορική πολιτική, που θα συνίστατο στο συλλογικό καθορισμό της πολιτικής τους, σχετικά με τις τιμές και τους όρους πωλήσεων για το γάλα σε υγρή κατάσταση και τα γαλακτοκομικά προϊόντα. Κατά τους όρους της συμφωνίας, οι εταίροι, προκειμένου να είναι ανταγωνιστικοί θα όφειλαν επίσης να διατηρήσουν όσο το δυνατόν χαμηλότερες τιμές κόστους και για να το πετύχουν θα ακολουθούσαν μια κοινή πολιτική παραγωγής και διανομής, που συνίστατο στην ενθάρρυνση της κατανομής της παραγωγής, στο συντονισμό και στη συγκέντρωση των αγορών και που θα προωθούσε την τυποποίηση και τις ανταλλαγές προϊόντων. Οι εταίροι θα μοιράζονταν τα έξοδα του γραφείου Meldoc που θα διαδραμάτιζε το ρόλο του κινητήριου άξονα για όλες τις ενέργειες του καρτέλ.

Οι εταίροι ανέλαβαν την υποχρέωση να συγκεντρώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις πωλήσεις τους σε μια καθορισμένη για τον καθένα περιοχή. Αυτές οι περιοχές πωλήσεων, που καθορίστηκαν περίπου σύμφωνα με τα σύνορα κάθε επαρχίας, σημειώθηκαν σε ένα χάρτη συνημμένο στη συμφωνία. Η τελευταία αυτή προέβλεπε ρητά πως κάθε μέλος είχε την υποχρέωση έναντι των υπολοίπων να προστατεύσει το ύψος των πωλήσεων έναντι τρίτων.

Η βασική συμφωνία καθόριζε, επίσης, ποσοστώσεις που υπολογίσθηκαν ανάλογα με το επίπεδο πωλήσεων του 1977. Οι ποσοστώσεις αυτές θα αναπροσαρμόζονταν κατά καιρούς σε συνάρτηση με τις πραγματικές πωλήσεις. Οι ποσοστώσεις αυτές ή ένα τμήμα τους θα μπορούσαν να καταλογισθούν υπέρ ενός άλλου μέλους, υπό τον όρο όμως να έχουν προηγουμένως προσφερθεί σ' όλα τα μέλη συλλογικά. Ένα μέλος που υπερέβαινε ή δεν μπορούσε να εξαντλήσει το ύψος της ποσόστωσής του θα κατέβαλε ή θα λάμβανε ένα συμψηφιστικό ποσό. Οι διατάξεις αυτές σχετικά με τις ποσοστώσεις συμπεριλήφθηκαν σε μια συμπληρωματική συμφωνία, που αποτέλεσε παράρτημα της βασικής συμφωνίας. Η συμφωνία για τις ποσοστώσεις υπογράφηκε για εξαετή περίοδο, ήτοι από τις 25 Δεκεμβρίου 1977 μέχρι το τέλος του 1983 περίπου, με δυνατότητα παράτασης για ένα χρόνο. Οι εταίροι θα μπορούσαν να αποχωρήσουν απευθύνοντας τη σχετική καταγγελία ένα χρόνο νωρίτερα.

Το μερίδιο της ολλανδικής αγοράς που τροφοδοτούσε ο Meldoc αυξήθηκε από 68 % το 1978 σε ποσοστό μεγαλύτερο από 90 % το 1983. Η αύξηση αυτή προέκυψε κυρίως, εξαιτίας των νέων εξαγορών και συγχωνεύσεων. Ο Meldoc δημιούργησε ένα Συμβούλιο στο οποίο κάθε μέλος αντιπροσωπευόταν από το στέλεχος που είχε την τελική αρμοδιότητα για τη στρατηγική στον τομέα του γάλακτος σε υγρή κατάσταση. Κατά τους όρους της βασικής συμφωνίας το εν λόγω Συμβούλιο ήταν επιφορτισμένο με την εφαρμογή αυτής της συμφωνίας και με την επιβολή στην πράξη των όρων της, ενώ θα μπορούσε επιπλέον να συνάπτει νέες συμπληρωματικές συμφωνίες. Οι κανόνες λειτουργίας του Συμβουλίου επισυνάφθηκαν στη βασική συμφωνία, η οποία, μη έχοντας ποτέ υπογραφεί από τους πέντε εταίρους του Meldoc, δεν όφειλε να κοινοποιηθεί στις ολλανδικές αρχές, κατ' εφαρμογή του νόμου σχετικά με τον οικονομικό ανταγωνισμό (Wet Economische Mededinging, αρθρο 2). Τη στιγμή που υπογράφηκε η συμφωνία τα πέντε μέλη έλεγχαν ποσοστό 68 % της αγοράς, ποσοστό που υπερέβη το 90 % το έτος 1983.

(22) Τόσο η Campina, όσο και η ML δήλωσαν ότι δεν είχαν άλλη λύση παρά να ενωθούν με τον Meldoc. Η ML υποστήριξε ότι έχοντας υπόψη την εξέλιξη της αγοράς, θα κινδύνευε η ίδια της η ύπαρξη, αν δεν δεχόταν τη συνεργασία στο πλαίσιο του Meldoc. Η Campina, εξάλλου, διαβεβαίωσε ότι ένας από τους βασικότερους λόγους που την προώθησαν να ενωθεί με τον Meldoc ήταν η αδυναμία της να ανταπεξέλθει στον ανταγωνισμό του ελάσσονος Meldoc από τη στιγμή που ο τελευταίος συνεργαζόταν με τη Volnij, που ήταν μαζί με την Campina ο μόνος ολλανδός προμηθευτής γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες. Το μερίδιο αυτού του τύπου γάλακτος ήταν πολύ σημαντικότερο στα νότια της χώρας, όπου ανερχόταν σε 35 % της συνολικής αγοράς γάλακτος για ευρύτερη κατανάλωση, ενώ στην υπόλοιπη χώρα ήταν 8 %. Ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να αντισταθεί στον ανταγωνισμό της Volnij, που είχε την υποστήριξη του Meldoc. Η Campina όφειλε, επίσης, να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό των βέλγων προμηθευτών γάλακτος που έλεγχαν σημαντικό μέρος της αγοράς (περίπου 20 %) ενώ το ποσοστό τους έφθανε σε 3 %ν στην υπόλοιπη χώρα. Η κατάσταση αυτή συνδυασμένη με εσωτερικά προβλήματα διαρθρωτικού χαρακτήρα της εταιρείας ανάγκασε της Campina να συμπράξει με το Meldoc, αντί να μείνει ανεξάρτητη. Η Campina δήλωσε ότι δεν αντιλήφθηκε, όταν ενώθηκε με το Meldoc, ότι αυτή η μορφή συνεργασίας θα μπορούσε να είναι ασυμβίβαστη με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΟΚ.

Στην πραγματικότητα, το προαναφερόμενο αντίγραφο του εγγράφου εργασίας, που βρήκε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια του ελέγχου της στα γραφεία της Campina, οδηγεί σε αντίθετα συμπεράσματα. Στη σελίδα 7, όπου γίνεται μνεία νομικής γνωμοδότησης σχετικά με τα ζητήματα του δικαίου του ανταγωνισμού, υπάρχει η εξής χειρόγραφη παρατήρηση: «το θέμα των ποσοστώσεων είναι εκπικίνδυνο · να καταστραφούν τα πάντα · να γίνει εξονυχιστικός εέλεγχος · να τηρείται μόνο ένας απόρρητος φάκελλος για κάθε εταιρεία.

Λειτουργία της βασικής συμφωνίας

(23) Η συμφωνία πρέπει να αναλυθεί στο πλαίσιο της εξέλιξης της αγοράς που περιγράφηκε παραπάνω και αφού ληφθούν υπόψη οι απώτεροι στόχοι των εταίρων. Όπως αποδείξαμε, παραπάνω, οι ολλανδοί παραγωγοί γάλακτος του Meldoc συμφώνησαν να αντιδράσουν συντονισμένα έναντι της απειλής που παρουσίαζε γι' αυτούς η εισαγωγή των εν λόγω προϊόντων από τα άλλα μέλη. Κατά συνέπεια, η συμφωνία αυτή οφείλει να εξετασθεί υπό το φως του προαναφερόμενου εγγράφου (βλέπε παραγράφους 17-19) και άλλων αποδεικτικών εγγράφων, όπως το αναφερόμενο στην παράγραφο 27 υπόμνημα, που αναφέρει μεταξύ των αρχικών στόχων της συμφωνίας για την ίδρυση του καρτέλ την προστασία της ολλανδικής αγοράς από τις αθρόες εισαγωγές γάλακτος από το εξωτερικό.

(24) Πολυάριθμες επιτροπές και ομάδες εργασίας λειτούργησαν στα πλαίσια του μείζονος Meldoc. Από το 1978 μέχρι το τέλος Ιουλίου 1984 έγιναν περίπου 175 συσκέψεις. Οι περισσότερες από αυτές ήταν συσκέψεις της ομάδας εργασίας για την εμπορία του νωπού γάλακτος και της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση. Τα θέματα των ημερησίων διατάξεων κάλυπταν ευρεία σειρά ζητημάτων που είχαν σχέση με τους τομείς της προβλεπόμενης συνεργασίας.

(25) Οι εισαγωγές γάλακτος μακράς διαρκείας από το Βέλγιο αποτέλεσαν αντικείμενο συζητήσεων στα πλαίσια του Meldoc. Σε ένα υπόμνημα της 18ης Φεβρουαρίου 1980 παρουσιάζεται μια σειρά πιθανών αντίμετρων που θα εμπόδιζαν τις βελγικές εισαγωγές, όπως για παράδειγμα, η απειλή της διείσδυσης στη

βελγική αγορά για να εξασφαλισθεί η επιβολή τιμών, από τις οποίες θα ευνοούντο κατά κύριο λόγο η Volnij και η Campina (οι οποίες την εποχή εκείνη ήταν οι μόνοι ολλανδοί παραγωγοί γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες). Ένα άλλο τέχνασμα που προβλεπόταν ήταν να συμπιεσθούν τα περιθώρια για το βελγικό γάλα σε πλαστικές φιάλες με τη μέθοδο της χαμηλότερης κοστολόγησης των ολλανδικών προϊόντων στα τιμολόγια, να κατακτηθεί ένα μέρος της βελγικής αγοράς γάλακτος μακράς διαρκείας, μέσω της πώλησης ολλανδικού γάλακτος μακράς διαρκείας σε χάρτινη συσκευασία (ακόμη και αν χρειαζόταν να ισοφαρισθούν ζημίες από τις πωλήσεις) να γίνουν επαφές με τους ολλανδούς αγοραστές βελγικού γάλακτος, να γίνουν προσπάθειες για να αυξηθούν οι πωλήσεις γάλακτος και παστεριωμένων γαλακτοκομικών προϊόντων (το ποσοστό της αγοράς που αντιστοιχούσε την εποχή εκείνη στο γάλα και τα νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα στο Βέλγιο ήταν κατώτερο από 10 %) ή να αγορασθούν μετοχές σε μια βελγική γαλακτοβιομηχανία και να χρησιμοποιηθούν «προκειμένου να αποδιοργανωθεί η αγορά (τόσο αρνητικά όσο και θετικά)».

Στα συνοπτικά πρακτικά της σύσκεψης της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση, που έγινε στις 22 Φεβρουαρίου 1980 αναφέρεται στο σημείο 6 για τις «βελγικές εισαγωγές γάλακτος σε πλαστικές φιάλες» ότι η καλύτερη μέθοδος ήταν να συνεχισθεί η προσπάθεια συμπίεσης των περιθωρίων του γάλακτος σε πλαστικές φιάλες στο Βέλγιο με την προσφορά πολύ χαμηλότερων τιμών για το ολλανδικό γάλα», ενώ στη συνέχεια υπογραμμιζόταν «θα πρέπει να συσταθεί ένα κοινό ταμείο και να επιφορτισθεί ένας ανεξάρτητος εμπορικός πληρεξούσιος με τη διεύθυνση των εργασιών του, με σκοπό αυτός να δημιουργήσει τέτοια σύγχυση στους βέλγους, ώστε αυτοί να προσέλθουν και να συζητήσουν μαζί μας».

(26) Ένα υπόμνημα της 2ας Μαΐου 1980 με τίτλο «μερικές "βασικές" μεθοδεύσεις σχετικά με τις πωλήσεις γάλακτος σε πλαστικές φιάλες» δείχνει ότι οι εταίροι του Meldoc είχαν καταλήξει στην άποψη ότι ήταν κοινό συμφέρον τους να δραστηριοποιηθούν για τη μείωση του μεριδίου των βέλγων παραγωγών στην ολλανδική αγορά. Στο υπόμνημα της 2ας Ιουνίου 1980 υπογραμμιζόταν, εξ άλλου, ότι όλα τα έξοδα που προέκυπταν από την επέκταση της παραγωγής ολλανδικού γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες έπρεπε να κατανεμηθούν μεταξύ των μελών.

Οι συνομιλίες ολοκληρώθηκαν στη σύσκεψη της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση, που έγινε στις 6 Ιουνίου 1980, στην οποία αποφασίσθηκε να επιχειρηθεί το πάγωμα των βελγικών πωλήσεων στην Ολλανδία. Ο ίδιος ο Meldoc θα κατέβαλε προσπάθειες να απορροφήσει το υπερβάλλον μερίδιο πωλήσεων στην εν λόγω αγορά. Τέλος, αποφασίσθηκε η κοινή δράση των εταίρων προκειμένου να απορροφηθεί η προβλεπόμενη άνοδος της παραγωγής ύψους 10 μέχρι 15 εκατομμυρίων λίτρων ετησίως, είτε με συμβάσεις πωλήσεων, είτε με τον καταμερισμό των ζημιών.

(27) Το 1981 έκαναν την εμφάνιση τους στην αγορά οι πρώτες εισαγωγές γάλακτος μακράς διαρκείας UHT γερμανικής προέλευσης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις το γάλα UHT θα έπαιρνε μακροπρόθεσμα τη θέση του γάλακτος μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες και οι ξένοι προμηθευτές θα έλεγχαν ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς γάλακτος μακράς διαρκείας. Ο όμιλος των εταιρειών του Meldoc διακατεχόταν από την ανησυχία μήπως η τάση αυτή επηρεάσει μακροπρόθεσμα τη θέση του στην αγορά νωπού γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Για το λόγο αυτό συμφωνήθηκε οι εταίροι να αρχίσουν οι ίδιοι τις ειδικές παραδόσεις ποσοτήτων γάλακτος UHT. Σύμφωνα με τις συζητήσεις οι αρχικοί στόχοι που είχαν καθορίσει οι εταίροι δεν έπρεπε να αλλάξουν. Ένα έγγραφο μάλιστα της 29ης Δεκεμβρίου 1982, απαριθμούσε τους στόχους αυτούς ως εξής:

«α) υπεράσπιση των περιθωρίων παστεριωμένου γάλακτος·

β) καταπολέμηση νέων αθρόων εισαγωγών γάλακτος μακράς διαρκείας, από το εξωτερικό·

γ) ισόρροπη κατανομή της παραγωγής, μακροπρόθεσμα, κατά τρόπο ώστε να καταργηθούν οι διαδικασίες συμψηφισμού οικονομικών απαιτήσεων (όταν οι πωλήσεις θα κυμαίνονται πλέον σταθερά σε πολύ υψηλά επίπεδα)».

(28) Η συμφωνία προέβλεπε ότι οι ζημίες των προμηθευτών γάλακτος UHT θα ισοφαρίζονταν από τους υπόλοιπους εταίρους. Η διαφορά μεταξύ της τιμής πωλήσεως στους «χώρους αποθήκευσης» και της συμφωνημένης τιμής «κόστους Meldoc» συμψηφίστηκε και το συνολικό ποσό κατανεμήθηκε μεταξύ των εταίρων ως εξής: Melkunie 26 %, DOMO 16 %, Coberco 22 %, Campina 29 % και ML 7 %. Συμφωνήθηκε, επίσης, η Melkunie να προκαταβάλει το ποσό της αποζημίωσης στους υπόλοιπους προμηθευτές μέχρις ότου εκκαθαρισθούν οι λογαριασμοί. Το σύστημα αυτό αφορούσε το πλήρες γάλα UHT καθώς και το αποκορυφωμένο σοκολατούχο γάλα (υπόμνημα της 1ης Φεβρουαρίου 1982).

(29) Το συνολικό ποσό των κατανεμημένων ζημιών που προέκυψαν από τη διανομή του γάλακτος UHT από την Campina στην Aldi (μια μεγάλη γερμανική αλυσίδα υπεραγορών που δρα, επίσης, στην Ολλανδία) ανήλθε σε 947 858 HFL το 1982. Για το 1983 τα σχετικά στοιχεία για τις παραδόσεις γάλακτος UHT από την Campina και την Coberco στην Aldi και από την ML στην Edah (αλυσίδα υπεραγορών) είχαν ως εξής:

	Campina προς Aldi	Coberco προς Aldi	ML προς Edah
MU	16 490	261 426	172 509
DOMO	4 639	160 828	106 160
Coberco	6 451	221 207	145 970
Campina	7 080	291 590	192 414
ML	4 028	70 384	46 445
Σύνολο	38 688	1 005 435	663 498

(30) Τα αποτελέσματα της πολιτικής που ακολούθησε ο Meldoc για να προστατεύσει το επίπεδο των πωλήσεών του από τους ξένους προμηθευτές περιγράφονται, για το 1980 μέχρι το 1982 σ' ένα σημείωμα της 24ης Οκτωβρίου 1983 όπου αναφέρονται κατά λέξη τα εξής: «κατά τη διάρκεια αυτών των ετών, καταβάλαμε προσπάθεια να αντικαταστήσουμε τις εισαγωγές γάλακτος σε πλαστικές φιάλες με το γάλα UHT σε χάρτινη συσκευασία. Επιτεύχθηκαν βέβαια ορισμένα αποτελέσματα, μόνο όμως, αφού θυσιάσαμε τις τιμές σε σημαντικότατο βαθμό. Ένας από τους βασικότερους λόγους ύπαρξης αυτής της πολιτικής ήταν να μειωθεί όσο δυνατόν περισσότερο η δυνατότητα του Βελγίου και της Γερμανίας να διεισδύσουν στην αγορά νωπού γάλακτος, τομέα στο οποίο είμασταν ευάλωτοι εξαιτίας των υψηλών τιμών μας».

Σε μια σύσκεψη της ομάδας εργασίας «γάλα μακράς διαρκείας» του Meldoc, που έγινε στις 5 Μαΐου 1983, τα αποτελέσματα της κοινής πολιτικής στον τομέα του γάλακτος μακράς διαρκείας συνοψίστηκαν ως εξής:

«Μπορούμε να διαβεβαιώσουμε ότι ειδικά οι βέλγοι έχασαν πολύ έδαφος. Οι γερμανοί έχουν, επίσης, θιγεί έντονα αν ληφθεί υπόψη η αύξηση των πωλήσεων στις υπεραγορές Aldi. Τα συμπεράσματα των συζητήσεών μας είναι ότι στα επόμενα χρόνια θα είναι απαραίτητο να έχουμε ικανότητα παραγωγής περίπου 100 έως 125 εκατομμυρίων λίτρων γάλακτος UHT σε χάρτινη συσκευασία».

(31) Στα πλαίσια των ομάδων εργασίας για τα θέματα εμπορίου η συνενόηση μεταξύ των εταίρων του Meldoc ήταν, επίσης, στενή. Οι πληροφορίες που ανταλάσσονταν αφορούσαν όχι μόνο το γάλα μακράς διαρκείας, αλλά επίσης το νωπό γάλα καθώς και τα νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα. Σε ένα έγγραφο με ημερομηνία 24 Μαΐου 1982 αναφέρεται, όσον αφορά τη γενική πολιτική του Meldoc, ότι όταν οι εταίροι αποφασίζουν για τις τιμές, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τη θέση κάθε εταίρου. Εξάλλου οι προτεινόμενες τιμές πώλησης αποτέλεσαν αντικείμενο εμπεριστατωμένων συζητήσεων στις ομάδες εργασίας. Στα συνοπτικά πρακτικά της 11ης συνεδρίασης της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση παρατηρούνται τα εξής στο σημείο 3 σχετικά με το κατάλογο αριθ. 55 των συμπερασμάτων της ομάδας εργασίας για τα θέματα εμπορίας: «Στις διαβουλεύσεις σχετικά με τις προσφορές των τιμών στους πελάτες του ενός ή του άλλου εταίρου επικράτησε πάντοτε το σωστό κλίμα». Ο κατάλογος αριθ. 15 των συμπερασμάτων της συνεδρίασης της 17ης Ιανουαρίου 1984 των ομάδων εργασίας «γάλα μακράς διαρκείας» και «νωπό γάλα» αποτελεί, επίσης, άλλη μια τελική απόδειξη ότι οι προσφερόμενες τιμές αποτελούσαν αντικείμενο εκτενέστατων ανταλλαγών απόψεων. Στις συνεδριάσεις αυτές εξετάζονται με τη σειρά οι περιπτώσεις ορισμένων μεγάλων πελατών και οι συζητήσεις περιστρέφονταν γύρω από το θέμα της εξέλιξης, όσον αφορά τις τιμές που τους προσφέρονταν.

(32) Το 1983 αρχίζουν οι εισαγωγές νωπού γάλακτος, πράγμα που φοβόταν εδώ και πολλά χρόνια ο όμιλος Meldoc. Στις 29 Ιουλίου συγκλήθηκε μια έκτακτη συνεδρίαση της πολιτικής ομάδας χάραξης των βασικών κατευθυντήριων γραμμών για να εξετάσει τα προβλήματα που προέκυπταν από τις εισαγωγές αυτές. Στην έκθεση για τα διαμειφθέντα κατά την συνεδρίαση συνοψίζεται η εικόνα της κατάστασης, όπως την παρουσίασε ο πρόεδρος, ως εξής:

«τα υψηλά περιθώρια που ισχύουν για το γάλα σε υγρή κατάσταση στην Ολλανδία προσελκύουν τους ξένους ανταγωνιστές (και ιδίως του βέλγους και γερμανούς) και τους παροτρύνουν να διεισδύσουν στην αγορά».

Στην έκθεση αναφέρονται μάλιστα μερικά παραδείγματα βελγικών και γερμανικών εισαγωγών. Το εισαγόμενο γάλα είναι παραδεκτής ποιότητας για τον καταναλωτή και πωλείται σε φθηνότερη τιμή από την ελάχιστη ολλανδική τιμή τελικού καταναλωτή.

(33) Πριν και μετά τη σύσκεψη της 29ης Ιουλίου 1983, θεσπίστηκαν ορισμένα μέτρα για την αναχαίτιση των εισαγωγών νωπού γάλακτος. Τα μέτρα αυτά εξετάζονται παρακάτω όπου γίνονται παραπομπές σε ένα υπόμνημα του γραφείου Meldoc με ημερομηνία 24 Οκτωβρίου 1983 και με τίτλο «ορισμένα περιστατικά και λόγοι για τη μείωση των τιμών της 12ης Σεπτεμβρίου και της 17ης Οκτωβρίου 1983», όπου περιγράφεται η κατάσταση και τα μέτρα που θεσπίστηκαν για την αντιμετώπισή της. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που κατόρθωσε να συλλέξει η Επιτροπή τα μέτρα αυτά ήταν τα εξής: να πεισθεί η Ziko (1) να μην εισάγει νωπό γάλα από τη Δυτική Γερμανία· να γίνει προσέγγιση των βέλγων προμηθευτών με στόχο να πεισθούν να σταματήσουν να προμηθεύουν τους ολλανδούς πελάτες, και, τέλος, να γίνουν πωλήσεις γάλακτος στη βελγική αγορά, με τιμές «ντάμπινγκ».

(34) Η εταιρεία Ziko, ελάχιστα ικανοποιημένη από τις εκπτώσεις της MU, άρχισε να προετοιμάζεται να παραγγείλει από τη Γερμανία πλήρες και ημιαποκορυφωμένο γάλα. Ένα σημείωμα σχετικά με τη συνεδρίαση αριθ. 151 του προσωπικού πωλήσεων της MU, που έγινε στις 28 Μαρτίου 1983, τονίζει τον κίνδυνο να επηρεάσει η τάση αυτή και άλλους πελάτες που θα επιθυμούσαν με τη σειρά τους να προμηθευτούν γερμανικά προϊόντα. Έγιναν διαβήματα στον υποψήφιο γερμανό προμηθευτή και η εταιρεία MU του υπέδειξε ότι οι προμήθειες πλήρους και ημιαποκορυφωμένου γάλακτος στην ολλανδική αγορά θα στένευαν τα περιθώρια των μεγάλων ολλανδικών μονάδων.

(35) Η περίπτωση της Ziko εξετάσθηκε σε πολυάριθμες συσκέψεις του Meldoc, και ειδικότερα της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση στις 6 Μαΐου και 3 Ιουνίου 1983. Από τα συνοπτικά πρακτικά των διαφόρων συσκέψεων προκύπτει, σαφώς, ότι οι εταίροι του Meldoc συμφώνησαν να εμποδιστούν οι κινήσεις της Ziko να αρχίσει τις εισαγωγές από τη Γερμανία.

(1) Η Ziko είναι μια εμπορική εταιρεία, με έδρα το *Eindhoven*, που παρεμβαίνει για λογαριασμό των μελών της στην αγορά γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων υπό την ιδιότητα του κεντρικού οργανισμού αγοράς.

(36) Η εταιρεία MU συνήψε με τη Ziko πολυετές συμβόλαιο για την προμήθεια νωπού γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Σύμφωνα με τη ρήτρα του συμβολαίου αυτού:

«Όλα τα απαριθμούμενα μέλη της Ziko συμφωνούν να αγοράσουν το βασικό φάσμα προϊόντων νωπού γάλακτος καθώς και τα νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα της Melkunie Holland για όλα τα καταστήματα πωλήσεών τους». Ρητός στόχος της σύμβασης αυτής με τη Ziko ήταν η παρεμπόδιση των εισαγωγών, όπως υπογραμμίζεται στο παρακάτω σημείο του υπομνήματος της 24ης Οκτωβρίου 1983 του γραφείου Meldoc: «Ο όμιλος Ziko απειλούσε στο μεταξύ να προβεί σε εισαγωγές από τη Γερμανία· παρέχοντάς τους όμως συμπληρωματικές εκπτώσεις τιμών καταφέραμε να συνάψουμε πολυετή σύμβαση αγοράς».

(37) Η εταιρεία Naarmann που εδρεύει στη Γερμανία, ο μελλοντικός προμηθευτής της Ziko, είχε ήδη παραλάβει το υλικό της συσκευασίας για την παράδοση των εμπορευμάτων στη Ziko. Σε επιστολή της που απηύθυνε στην Επιτροπή, η εταιρεία MU εξήγησε ότι από τη στιγμή που η Ziko αποφάσισε να μην αγοράσει νωπό πλήρες και ημιαποκορυφωμένο γάλα από τη Naarmann, η MU επέστρεψε στη Ziko τα ποσά που είχε καταβάλει στη Naarmann για τη συσκευασία. Τα ποσά του κόστους μοιράστηκαν μεταξύ τους εταίροι του Meldoc. Στον ισολογισμό του 1983 είναι εγγεγραμμένο ένα κονδύλι 26 289 HFL για την «επιστροφή του ποσού για τη χάρτινη συσκευασία στην εταιρεία της Γερμανίας», που διαμοιράσθηκε μεταξύ των μελών.

«Ντάμπινγκ» (1) στο Βέλγιο

(38) Κατά τα τέλη Μαΐου του 1983, η εταιρεία Edah άρχισε τις πωλήσεις εισαγομένου νωπού και ημιαποκορυφωμένου γάλακτος σε πολλά υποκαταστήματά της στα νότια της Ολλανδίας. Το πλήρες βελγικό γάλα επωλείτο σε τιμή κατώτερη κατά 0,10 HFL ανά λίτρο σε σχέση με το πλήρες ολλανδικό γάλα. Η MU αντέδρασε επιχειρώντας μάταια τρεις φορές να πείσει τους βέλγους προμηθευτές να σταματήσουν να προμηθεύουν την αγορά. Στο υπόμνημα της 24ης Οκτωβρίου 1983 αναφέρεται ότι αρχικά οι βέλγοι προμηθευτές έδειξαν κάποιο ενδιαφέρον, αργότερα όμως αποφασίστηκε ότι ήταν άσκοπο να συνεχιστούν οι προσπάθειες αυτές, λόγω της διάστασης απόψεων.

(39) Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού οι βελγικές εισαγωγές γάλακτος εξακολούθησαν να ανέρχονται. Σε μια προσωρινή έκθεση που συνέταξε η εταιρεία MU στις 27 Σεπτεμβρίου 1983 αναφέρει ότι αποκλειόταν να αποδεχθεί τις εισαγωγές νωπού γάλακτος και την οποιαδήποτε μείωση των μεριδίων της στην αγορά. Δύο μέρες αργότερα, στις 29 Σεπτεμβρίου έγινε μια σύσκεψη της διευθύνουσας επιτροπής με θέμα την αύξηση των εισαγωγών. Κατά τις διαβουλεύσεις εξετάσθηκαν πολυάριθμα μέτρα για να αναχαιτισθούν οι εισαγωγές. Μεταξύ άλλων αποφασίσθηκε ότι η Campina θα αγόραζε 10 εκατομμύρια χιλιόγραμμα γάλακτος στο Βέλγιο, με στόχο να εξαναγκασθούν οι βέλγοι προμηθευτές σε διαπραγματεύσεις.

(40) Σε ένα εσωτερικό έγγραφο, σημείωμα της MU, με ημερομηνία 29 Σεπτεμβρίου 1983, αναφέρεται ότι υπογράφηκαν ορισμένες συμφωνίες σχετικά με τις βελγικές εισαγωγές, μια από τις οποίες πρόβλεπε την ανάληψη εκστρατείας για τη διάθεση γάλακτος μακράς διαρκείας στο Βέλγιο σε τιμές «ντάμπινγκ». Για το σκοπό αυτό οι εταίροι είχαν προβλέψει να διαθέσουν 10 εκατομμύρια λίτρα γάλακτος σε πλαστικές φιάλες και 5 εκατομμύρια λίτρα γάλακτος σε χάρτινες συσκευασίες.

(41) Σε ένα εσωτερικό υπόμνημα της Campina, με ημερομηνία 18 Οκτωβρίου 1983, αναφέρεται ότι η τιμή κόστους των προϊόντων που θα κατέκλυζαν, σε τιμές «ντάμπινγκ», τη βελγική αγορά θα καταβαλόταν σε συνεννόηση με τον Meldoc.

Σε ένα δεύτερο υπόμνημα, με ημερομηνία 24 Οκτωβρίου 1983, αναφέρεται ότι αποφασίσθηκε να πωληθούν στο Βέλγιο όσο το δυνατόν πιο περιορισμένες ποσότητες γάλακτος μακράς διαρκείας σε όσο το δυνατόν περισσότερους λιανοπωλητές, «δηλαδή να επιχειρηθεί η ευρύτερη δυνατή εξάπλωση, προκειμένου να προκληθεί η κάθετη πτώση των τιμών». Το έγγραφο αγέφερε, επίσης, ότι δεν θα έπρεπε να δοθεί η εντύπωση πως η ολλανδική βιομηχανία γάλακτος ενεργούσε με εναρμονισμένο τρόπο.

(42) Στους βέλγους πελάτες (Delhaize, Otal και CFC) έστελνε τα τιμολόγια για το γάλα η εταιρεία Mona-Βέλγιο, θυγατρική της Mekunie Ολλανδίας. Η Mona αγόραζε το γάλα της Melkunie, η οποία το προμηθευόταν κυρίως από την Coberco και την Campina. Οι δύο τελευταίες προμήθευαν άμεσα στους βέλγους πελάτες, αλλά χρέωναν τα τιμολόγια στην Melkunie. Η Επιτροπή έχει στη διάθεσή της έγγραφα που αποδεικνύουν την ύπαρξη όλων αυτών των συναλλαγών μεταξύ της Melkunie και της Mona και μεταξύ αυτής και των εταιρειών Delhaize, Dial ή CFC.

(43) Η Επιτροπή έλαβε έναν σχετικά πλήρη κατάλογο με τις τιμές που χρεώνονταν για το γάλα που πωλήθηκε στους βέλγους λιανοπωλητές κατά το 1983, σε κάθε στάδιο. Οι ποσότητες πλήρους γάλακτος σε πλαστικές φιάλες που παρέλαβε η Melkunie από τη Volnij μπορεί να χρησιμεύσουν ως παράδειγμα. Η Melkunie πλήρωσε 103 HFL ανά εκατόλιτρο για το γάλα αυτό. Η Melkunie χρέωνε στη Mona 80,93 HFL ανά εκατόλιτρο, δηλαδή 22,07 HFL λιγότερο από όσο πλήρωνε στη Volnij. Η Mona πωλούσε το γάλα στη Dial και στη Delhanze, αντιστοίχως, 82,45 φιορίνια και 83,22 φιορίνια ανά εκατόλιτρο, ήτοι 20,55 φιορίνια και 19,78 φιορίνια λιγότερο από την τιμή στα αρχικά τιμολόγια της Volnij.

(44) Η τακτική αυτή συνεχιζόταν ακόμα και όταν η Επιτροπή επισκέφθηκε και έλεγξε τις εν λόγω επιχειρήσεις. Από ένα υπόμνημα της Melkunie, με ημερομηνία 13 Ιουνίου 1984, προκύπτει σαφώς ότι με επιζήμιους

(1) Ο όρος «ντάμπινγκ» χρησιμοποιείται εδώ με διαφορετική έννοια, σε σύγκριση με την έννοια του στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2176/84 του Συμβουλίου και χρησιμοποιείται, ακριβώς, επειδή τον χρησιμοποίησαν τα ίδια τα μέλη τους. Για να αποφευχθούν οποιεσδήποτε παρεξηγήσεις ο όρος θα τίθεται σε εισαγωγικά.

όρους οι πωλήσεις ολλανδικού γάλακτος στη βελτική αγορά συνεχίζονταν. Όταν η Coberco και η Volnij σταμάτησαν να παράγουν γάλα σε πλαστικές φιάλες, από την 1η Ιουνίου 1984, η Campina και η Melkunie συνέχισαν από μόνες τους να προμηθεύουν την εν λόγω αγορά.

(45) Σε ένα έγγραφο που καταρτίσθηκε για τη συνεδρίαση αριθ. 135 της διευθύνουσας επιτροπής που έγινε στις 2 Μαρτίου 1984, αναφέρεται όσον αφορά τις προμήθειες γάλακτος μακράς διαρκείας στη Delhaize ότι:

— η Vonij και η Campina προμήθευαν αντιστοίχως περίπου 100 000 και 50 000 λίτρα πλήρους γάλακτος σε πλαστικές φιάλες εβδομαδιαίως,

— τα τιμολόγια αποστέλλονταν από τη Mona-Βέλγιο με ευθύνη του τμήματος για το γάλα σε υγρή κατάσταση της MU,

— και η σύμβαση προμήθειας άρχιζε την 1η Δεκεμβρίου 1983 και έληγε την 1η Ιουνίου 1984 περίπου.

Από τα πρακτικά της σύσκεψης προκύπτει ότι αποφασίσθηκε να υποβληθεί μια πρόταση κατά τη διάρκεια της επόμενης συνεδρίασης για τον καταμερισμό του κόστους αυτού, το οποίο ανερχόταν περίπου σε 687 500 HFL.

(46) Σε ένα έγγραφο της 4ης Απριλίου 1984 με τίτλο «πρόσθετες αποφάσεις σχετικά με την εκκαθάριση των λογαριασμών για το 1983» αναφέρονται τα εξής:

«Προμήθειες σε βέλγους πελάτες

Οι παρακάτω συμφωνίες έχουν συναφθεί όσον αφορά τις προμήθειες στις οποίες προβαίνουν η Coberco (Volnij), η Campina και η Mélkunie προς βέλγους πελάτες:

α) καλύπτονται το γάλα μακράς διαρκείας σε πλαστικές φιάλες και το γάλα UHT·

β) η περίοδος παράδοσης αρχίζει το Νοέμβριο του 1983 και λήγει στις αρχές Ιουνίου του 1984·

γ) οι ανώτατες ποσότητες περιορίζονται σε 10 εκατομμύρια λίτρα γάλακτος σε πλαστικές φιάλες και 5 εκατομμύρια λίτρα γάλακτος UHT·

δ) οι προμηθευτές θα αποζημιωθούν για τη διαφορά μεταξύ τιμής κόστους και τιμής πωλήσεως (κατά μέσο όρο 15 σεντς ανά λίτρο).

Για το 1983 πρέπει να γίνει η εκκαθάριση των λογαριασμών για τις παραδόσεις Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου».

(47) Τα λογιστικά στοιχεία σε σχέση με τις δραστηριότητες του Meldoc τα τηρούσε και τα επεξεργαζόταν η εταιρεία MU στους ηλεκτρονικούς της υπολογιστές. Κατά την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της τελευταίας βρέθηκε στη σελίδα 6 του πίνακα με τα στοιχεία των υπολογιστικών της εργασιών, που έγιναν στη σελίδα 6 του πίνακα με τα στοιχεία των υπολογιστικών εργασιών, που έγιναν στις 12 Μαρτίου 1984 όσον αφορά τους λογαριασμούς που έκλεισαν στις 31 Δεκεμβρίου 1983, η εγγραφή ποσού 117 577,79 HFL στην καταχώρηση «υπόμνημα 4.04 02» και υπό τον τίτλο «αποστειρωμένο γάλα Meldoc Βελγίου». Το ποσό αυτό αντιπροσώπευε τις ζημίες που προέκυπταν από τις τιμές «ντάμπινγκ» για το ολλανδικό γάλα μακράς διαρκείας στη βελγική αγορά. Ο οικονομικός ελεγκτής της εταιρείας MU, ο οποίος λογοδοτούσε στο διευθυντή του τομέα γάλακτος σε υγρή κατάσταση και ο οποίος εκπροσωπούσε τη MU σε αρκετές ομάδες εργασίας του Meldoc, είχε ήδη χρεώσει ένα ποσοστό αυτού του ποσού στους λογαριασμούς της Melkunie.

(48) Απαντώντας στην επιστολή της Επιτροπής της 6ης Ιουνίου 1984, οι εταίροι του Meldoc αρνήθηκαν την πρόθεσή τους να κατανείμουν το κόστος των πωλήσεων που πραγματοποίησαν στη βελγική αγορά, με ζημία· παραδέχθηκαν, όμως, ότι μια τέτοια κατανομή είχε συζητηθεί κατά τις συσκέψεις. Στα συνοπτικά πρακτικά της 139ης συνεδρίασης της διευθύνουσας επιτροπής, στις 2 Ιουνίου 1984, στα οποία γινόταν επίσης λόγος για τους ελέγχους της Επιτροπής, αναφερόταν ότι λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανές εμπορικές εξελίξεις και τους ελέγχους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα μέλη θα έπρεπε να είναι ιδιαίτερα προσεκτικά, όσον αφορά την κατανομή του κόστους και ότι «η πρόταση που υπέβαλε, πριν από καιρό ο πρόεδρος προκειμένου να υπάρξει συλλογική συμμετοχή τις πιθανές ζημίες που θα υφίστατο η εταιρεία Melkunie από τις πωλήσεις της στους βέλγους πελάτες, τελικά απορρίφθηκε».

(49) Οι εταίροι του Meldoc, τόσο στο στάδιο της έγγραφης υπεράσπισης, όσο και κατά την ακρόασή τους, δήλωσαν ότι η δράση τους στη βελγική αγορά, όπως περιγράφηκε παραπάνω, συνιστούσε μια αντίδραση έναντι των αθέμιτων πρακτικών που δήθεν επικρατούσαν στη βελγική αγορά. Παραδεχόμενοι μάλιστα ότι η αντίδρασή τους στις βελγικές εισαγωγές υπαγόταν, ενδεχομένως, στις διατάξεις του άρθρου 86 παράγραφος 1 της συνθήκης, οι εταίροι του Meldoc υπογράμμισαν ότι αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις δεν θα έπρεπε να επιβληθούν πρόστιμα.

(50) Στο έγγραφο εργασίας υπ' αριθ. 3 της 21ης Μαρτίου 1983 που καταρτίσθηκε για την προετοιμασία της συνεδρίασης της ομάδας χάραξης της βασικής στρατηγικής εξεταζόταν η πολιτική της συνεργασίας κατά την περίοδο 1984-85. Στη σύσκεψη αυτή παρευρίσκονταν τα μέλη της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος σε υγρή κατάσταση. Κατά το έγγραφο αυτό ήταν «απαραίτητο να ενισχυθεί και να επεκταθεί η ορθολογική ανταγωνιστική θέση των μελών σε σχέση με το εξωτερικό». Για την επίτευξη αυτού του στόχου τα μέλη θα όφειλαν να καταβάλουν προσπάθειες για τη μείωση της τιμής κόστους, να ανανεώσουν το φάσμα προϊόντων τους και να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με τους σημαντικότερους πελάτες. Όσον αφορά τις βελγικές εισαγωγές, υπογραμμιζόταν ότι αυτές ανέρχονταν ετησίως σε 5 εκατομμύρια λίτρα γαλακτοκομικών προϊόντων και ότι «τα αντίμετρά μας στο Βέλγιο συνίστανται στο να ασκείται πίεση επί των τιμών, που είναι ήδη σε γενικές γραμμές χαμηλές, μέσω της προσφοράς εξαιρετικά μειωμένων τιμών και της προμήθειας περίπου 200 000 τόνων γάλακτος μακράς διαρκείας, εβδομαδιαίως, μέχρι την

1η του επόμενου Ιουνίου. Η συνέχιση αυτών των μέτρων καθώς και τα μέσα για την επιτυχία τους (κόστος ισοδύναμο με 15 περίπου σέντς ανά λίτρο) είναι υπό συζήτηση. Όσον αφορά τις εισαγωγές από τη Γερμανία που πραγματοποίησε η εταιρεία Pollfood, η οποία προμήθευε μόνο σημαντικούς πελάτες, το έγγραφο ανέφερε ότι είχε δημιουργηθεί μια ανεύθυνα έντονη πίεση στον τομέα αυτό της αγοράς και ότι θα έπρεπε να αλλάξει η «τακτική που ακολουθούσε μέχρι τώρα και που συνίσταται στο να περιορίζουμε τις δυνατότητες δράσης τους, όσο περισσότερο γίνεται». Το έγγραφο μάλιστα συνέχιζε: «οι αντιδράσεις μας απέναντι στον ανταγωνισμό οφείλουν, όπως έγινε μέχρι τώρα, να συνεχίσουν να αποτελούν αντικείμενο αμοιβαίων συζητήσεων και συλλογικών αποφάσεων και οφείλουν, εν ανάγκη, να χρηματοδοτούνται από κοινού. Στο μέτρο που αυτό είναι δυνατόν, την άμεση ευθύνη για την εφαρμογή των αντίμετρών μας πρέπει να αναλάβει ένα ή περισσότερα από τα μέλη μας».

(51) Το έγγραφο συνιστά να συνεχισθούν οι προσπάθειες για την ανάκτηση της αγοράς γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων μακράς διαρκείας που απωλέσθηκε προς όφελος των βέλγων προμηθευτών (περίπου 130 εκατομμύρια λίτρα προϊόντων σε πλαστικές φιάλες). Το έγγραφο εκτιμούσε τις εισαγωγές στην Ολλανδία σε 100 περίπου εκατομμύρια λίτρα ετησίως και υπογράμμιζε τον σφοδρότατο ανταγωνισμό τιμών με τους γερμανούς προμηθευτές γάλακτος UHT. Τα μέλη όφειλαν να επαγρυπνούν, ώστε οι ικανότητες του καθενός να χρησιμοποιούνται, όσο το δυνατόν καλύτερα, και να αποφασίζεται επέκταση των δραστηριοτήτων τους μόνο μετά από διαβουλεύσεις με τους εταίρους.

II. ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Α. Το άρθρο 2 του κανονισμού αριθ. 26

(52) Οι δραστηριότητες του μείζονος Meldoc αφορούν την παραγωγή και εμπορία γεωργικών προϊόντων που αναφέρονται στο παράρτημα II της συνθήκης [1]. Τα προϊόντα αυτά εμπίπτουν στις διατάξεις των άρθρων 1 καί 2 του κανονισμού αριθ. 26/62. Στο άρθρο 1 αναφέρεται ότι τα άρθρα 85 μέχρι 90 της συνθήκης εφαρμόζονται σε όλες τις συμφωνίες, ενώ το άρθρο 2 προσδιορίζει τις εξαιρέσεις από τις διατάξεις του άρθρου 85, που θεσπίζονται για ορισμένες συμφωνίες, αποφάσεις και πρακτικές σχετικά με τα προϊόντα αυτά. Στην πρώτη φράση του άρθρου 2 παράγραφος 1, αναφέρεται ότι το άρθρο 85 παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις συμφωνίες, αποφάσεις και πρακτικές που σχετίζονται με την εμπορία προϊόντων τα οποία υπόκεινται σε εθνική οργάνωση αγοράς ή είναι απαραίτητα για την πραγματοποίηση των στόχων που εξαγγέλει το άρθρο 39 της συνθήκης. Στη δεύτερη φράση του άρθρου 2 παράγραφος 1, εξάλλου, αναφέρεται ότι το άρθρο 85 παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται ειδικότερα επί των συμφωνιών, αποφάσεων και πρακτικών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, των ενώσεων γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή των ενώσεων ενός κράτους μέλους, στο μέτρο που αφορά την παραγωγή ή την πώληση γεωργικών προϊόντων ή τη χρησιμοποίηση κοινών εγκαταστάσεων αποθήκευσης, επεξεργασίας ή μετασχηματισμού των γεωργικών προϊόντων, εκτός αν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι αποκλείεται ο ανταγωνισμός ή ότι διακυβεύονται οι στόχοι που καθορίζει το άρθρο 39 της συνθήκης.

(53) Οι εθνικές οργανώσεις αγοράς της βιομηχανίας γάλακτος αντικαταστάθηκαν από την κοινή οργάνωση αγοράς, που ρυθμίζεται από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 804/68 του Συμβουλίου [2]. Κατά συνέπεια, η συμφωνία για την ίδρυση του μείζονος Meldoc δεν είναι δυνατόν να υπαχθεί στην πρώτη εξαίρεση που προβλέπεται στην πρώτη φράση του άρθρου 2 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 26.

(54) Εξάλλου, η συμφωνία για την ίδρυση του μείζονος Meldoc δεν είναι απαραίτητη για την πραγματοποίηση των στόχων που ορίζονται στο άρθρο 39 της συνθήκης ΕΟΚ. Από την τρίτη παράγραφο του προοιμίου του κανονισμού αριθ. 26/62 προκύπτει ότι η εξαίρεση δεν εφαρμόζεται παρά μόνο στο μέτρο που η εφαρμογή του άρθρο 85 παράγραφος 1 της συνθήκης θα έθετε σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της κοινής αγροτικής πολιτικής στον εν λόγω τομέα. Δεύτερον, ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 804/68 προσδιορίζει τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο γαλακτοκομικό τομέα, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι στόχοι της κοινής αγροτικής πολιτικής, όπως εξαγγέλονται στο άρθρο 39 της συνθήκης. Αυτό αφορά, κυρίως, στην περίπτωση των μέτρων υποστήριξης των τιμών. Ακόμη και αν υπάρχει ένα περιθώριο ανάπτυξης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια των διατάξεων του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 804/68, σχετικά με τα μέσα πραγματοποίησης των στόχων του άρθρου 39 της συνθήκης, οι δραστηριότητες των εταίρων του Meldoc (που προβλέπουν ένα σύστημα ποσοστώσεων, συμψηφισμών, διαβουλεύσεων σχετικά με τις πωλήσεις και τις τιμές καθώς και ορισμένες ενέργειες για την παρεμπόδιση των εισαγωγών από τα άλλα κράτη μέλη) ισοδυναμούν, στην παρούσα περίπτωση, με μια τάση δημιουργίας ενός ιδιωτικού παρεμβατικού οργανισμού εντελώς διαφορετικού από το παρεμβατικό σύστημα που προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 804/68, που προσδιορίζει, ότι το εν λόγω σύστημα πρέπει να είναι τυποποιημένο και να λειτουργεί έτσι ώστε να μην παρεμποδίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων στην Κοινότητα (πέμπτη παράγραφος του αιτιολογικού). Η συμφωνία για το μείζον Meldoc, απεναντίας, αποβλέπει στην καταχύρωση του μεριδίου της αγοράς που κατέχουν τα μέλη της από τον ανταγωνισμό των άλλων κρατών μελών. Μια τέτοια συμφωνία, λοιπόν, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί απαραίτητη για την πραγματοποίηση των στόχων που θέτει το άρθρο 39 της συνθήκης, για την πραγματοποίηση των οποίων ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 804/68 προβλέπει μια σειρά μέσων.

(1) Κατάλογος που αναφέρεται στο άρθρο 38 της συνθήκης, κεφάλαιο 4.

(2) ΕΕ L 148 της 28. 6. 1968, σ. 13.

(55) Οι δύο προϋποθέσεις, που απαιτούνται για την εξαίρεση που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 2 παράγραφος 1 του κανονισμού αριθ. 26/62, δεν πληρούνται, και έτσι η εξαίρεση που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου δεν εφαρμόζεται.

Όντως, η εξαίρεση αυτή αναφέρεται σε μια ειδικότερη μορφή συμφωνιών που προβλέπονται στην πρώτη φράση και απαιτεί να πληρούται μια από τις δύο προϋποθέσεις εξαίρεσης που θεσπίζονται στην πρώτη φράση, ενώ πρέπει να υπάρχουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία που περιγράφονται στην δεύτερη φράση (1).

Ωστόσο, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι οι ειδικές περιστάσεις που προβλέπονται στη δεύτερη φράση αποτελούν ειδική εξαίρεση, η νέα αυτή ανεξάρτητη προϋπόθεση δεν πληρούται. Εφόσον η εταιρεία ML είναι ιδιωτική επιχείρηση, και όχι ένωση γεωργών, δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η συμφωνία Meldoc καλύπτεται από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στη δεύτερη φράση του άρθρου 2 παράγραφος 1.

(56) Κατά συνέπεια, οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2 του κανονισμού αριθ. 26/62 δεν εφαρμόζονται στην παρούσα περίπτωση και δεν αποκλείουν την εφαρμογή του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΟΚ.

Β. **Εφαρμογή του άρθρου 85 παράγραφος 1**

(57) Το άρθρο 85 παράγραφος 1 αναφέρει ότι είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύναται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται:

α) στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής·

β) στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής, της διαθέσεως, της τεχνολογικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων·

γ) στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού·

....»

Η βασική συμφωνία

(58) Το τέταρτο σχέδιο συμφωνίας που ρυθμίζει τα της συνεργασίας των πέντε μελών που συγκροτούν την «ομάδα του μείζονος Meldoc» στον τομέα του γάλακτος σε υγρή κατάσταση και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ήτοι η συμφωνία για τη βασική συνεργασία στη βιομηχανία γαλακτοκομικών, που εγκρίθηκε από την ομάδα του Meldoc για την εμπορική πολιτική στις 19 Δεκεμβρίου 1978, συνιστά δε συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85 παράγραφος 1. Αυτή η ομάδα για τη χάραξη πολιτικής (Policy Group) αποτελείται από ανώτατους υπαλλήλους και από ηγετικά στελέχη των πέντε εταιρειών.

(59) Η βασική συμφωνία περιέχει πολυάριθμες διατάξεις που αποβλέπουν στον περιορισμό του ανταγωνισμού, κυρίως στον τομέα των πωλήσεων, των τιμών, της παραγωγής, της διανομής και των αγορών. Ο προχωρημένος βαθμός της συνεργασίας διαπιστώθηκε, εξάλλου, από τις πολλαπλές συσκέψεις που έλαβαν χώρα στο οργανωτικό πλαίσιο του Meldoc.

Από τα αποδεικτικά στοιχεία που συνέλεξε η Επιτροπή, μερικά από τα οποία σχολιάστηκαν παραπάνω (σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα συνοπτικά πρακτικά των συνεδριάσεων της διευθύνουσας επιτροπής γάλακτος, της ομάδας στρατηγικών θεμάτων και πολλών άλλων ομάδων εργασίας) αποδεικνύεται ότι γίνονταν τακτικές διαβουλεύσεις για κάθε μορφή συνεργασίας.

(60) Οι τιμές που προσέφεραν τα μέλη της ομάδας σε πελάτες άλλων μελών αποτέλεσαν πάντα αντικείμενο ενδελεχών διαβουλεύσεων. Οι συνεδριάσεις των ομάδων εργασίας (γάλα μακράς διαρκείας και νωπό γάλα) αφιερώθηκαν, κυρίως, στο συντονισμό των τιμών και πωλήσεων υλοποιώντας κατά κάποιον τρόπο το στόχο της κοινής εμπορικής πολιτικής.

Αφήνοντας κατά μέρος το γενικό αντίκτυπο που είχε ο καθορισμός των ποσοστώσεων επί της ελευθερίας των μελών να αποφασίζουν τη μείωση ή αύξηση της παραγωγής, οι πραγματικοί περιορισμοί της παραγωγής εκτείνονταν ειδικότερα στον τομέα του γάλακτος μακράς διαρκείας. Η σταθερή αύξηση των εισαγωγών γάλακτος μακράς διαρκείας (σε πλαστικές φιάλες) από το Βέλγιο, και αργότερα γάλακτος UHT από το Βέλγιο και τη Γερμανία, οδήγησε σε συμφωνίες αύξησης της παραγωγής.

Οι συμφωνίες ποσοστώσεων προέβαιναν σε ποσοτική κατανομή των αγορών μεταξύ των μελών. Η βασική συμφωνία πρόβλεπε, επίσης, τη γεωγραφική κατανομή των αγορών. Οι κύριες πωλήσεις κάθε μέλους υπάγονταν σε καθεστώς ποσοστώσεων. Η αύξηση του μεριδίου της ολλανδικής αγοράς που προμηθεύει ο Meldoc (από 70,2 % σε 91,4 % κατά τα έτη 1978 μέχρι 1983) καθώς και η αναλογία του μεριδίου της αγοράς που αντιστοιχεί στις πωλήσεις του Meldoc για τις οποίες ισχύει το καθεστώς των ποσοστώσεων (από 65,2 % σε 78 % από το 1978 μέχρι το 1983) δείχνει σαφέστατα ότι η συνεργασία του Meldoc περιόρισε ή απέκλεισε τον ανταγωνισμό σε εθνική κλίμακα. Ο ανταγωνισμός περιορίστηκε όχι μόνο εξαιτίας του επιμερισμού ποσοστώσεων, αλλά και λόγω των μεταξύ των μελών διενεργούμενων χρηματικών μεταφορών, αν δεν είχαν συμπληρώσει ή αν είχαν υπερβεί τις συμφωνηθείσες ποσοστώσεις, καθώς και λόγω των διαβουλεύσεων σχετικά με τις προσφορές του καθενός στους πελάτες του άλλου και των συμφωνιών για διάφορα επίπεδα παραγωγής.

(1) Δεύτερη Έκθεση Ανταγωνισμού σημείο 75 και υπόθεση 71/74 Frubo, (1975) συλλογή 563, σ. 579-580, όπου ως μόνα κριτήρια εξαίρεσης που προβλέπεται από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 26/62 αναφέρονται οι όροι της πρώτης φράσης.

Μέτρα κατά των εισαγωγών

(61) Από την εκτίμηση της συμπεριφοράς της ομάδας του Meldoc στην αγορά προκύπτει σαφώς ότι η βασική συμφωνία δεν μπορεί να εξετασθεί μεμονωμένα από το προγενέστερο και μεταγενέστερο αποδεικτικό υλικό. Παρά το ότι αληθεύει πως το κείμενο της βασικής συμφωνίας δεν κάνει καμία αναφορά στις εισαγωγές ή εξαγωγές, υποχρεώνει όμως τα μέλη να προστατεύσουν τον όγκο των πωλήσεων έναντι τρίτων. Στο υπό συζήτηση έγγραφο εργασίας, που χρησιμοποιήθηκε ως συμβολή στις συζητήσεις για σύναψη της βασικής συμφωνίας, τονίζεται ότι «η αυξανόμενη συγκέντρωση των λιανοπωλητών» και «η αυξανόμενη διείσδυση των ξένων προμηθευτών στην εσωτερική αγορά αποτελούν επιχειρήματα για μια πολύ στενότερη συνεργασία. Τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας αυτής θα ήταν μεταξύ άλλων, η ικανότητα να αναληφθεί κοινή δράση και να γίνουν ειδικότερα μαζικές επιθέσεις κατά των υπόλοιπων ανταγωνιστών και να υπάρξει κοινή διείσδυση των αγορών πέρα από τα σύνορα». Τα γεγονότα αποδεικνύουν ότι οι εταίροι του Meldoc προστάτευσαν τις πωλήσεις τους από τρίτους λαμβάνοντας κοινά μέτρα για την αναχαίτιση των εισαγωγών. Ένα μεταγενέστερο έγγραφο της βασικής συμφωνίας διαβεβαιώνει, επίσης, ότι η εν λόγω συμφωνία δεν θα μπορούσε να απομονωθεί από μεταγενέστερα αποδεικτικά έγγραφα όπως το υπόμνημα της 29ης Δεκεμβρίου 1982, όπου αναφέρεται ότι η προστασία της εσωτερικής αγοράς από «τις νέες αθρόες εισαγωγές των ξένων προμηθευτών γάλακτος μακράς διαρκείας» αποτελεί έναν από τους αρχικούς στρατηγικούς στόχους της συμφωνίας. Το έγγραφο αυτό συντάχθηκε μετά τη συζήτηση σχετικά με τα εναρμονισμένα μέτρα που έπρεπε να εφαρμόσουν οι εταίροι της Meldoc κατά των εισαγωγών γάλακτος UHT.

Εισαγωγές γάλακτος μακράς διαρκείας

(62) Οι εταίροι της Meldoc ήθελαν να σταματήσει ο ανταγωνισμός βελγικού γάλακτος στην ολλανδική αγορά, διότι οι βέλγοι εισαγωγείς συμπίεζαν τις τιμές προσφέροντας το γάλα τους πολύ φθηνότερα και διότι διακατέχονται από το φόβο, μήπως μειωθεί το μερίδιό τους στην αγορά νωπού γάλακτος. Για το σκοπό αυτό θέσπισαν διάφορα κοινά μέτρα. Όπως φαίνεται και στην παράγραφο 31, οι εταίροι του Meldoc αντάλλαζαν τακτικά πληροφορίες, σχετικά με τις προσφερόμενες τιμές για το γάλα εισαγωγής ή και σχετικά με άλλα ζητήματα. Τα μέτρα αυτά όχι μόνο οδήγησαν στην εξάλειψη του ανταγωνισμού μεταξύ των μελών της συμφωνίας με την ανταλλαγή των πληροφοριών επί των τιμών και των πελατών καθώς και τον αμοιβαίο σεβασμό των μεριδίων της αγοράς, αλλά νόθευσαν επίσης τον ανταγωνισμό μεταξύ ολλανδικού και εισαγόμενου γάλακτος.

(63) Η προαναφερόμενη απόφαση στην παράγραφο 26 για το πάγωμα των τιμών βελγικών πωλήσεων γάλακτος μακράς διαρκείας στην Ολλανδία και για την απορρόφηση της προβλεπόμενης αύξησης πωλήσεων σε αυτό το τμήμα της αγοράς αποτελεί άλλο ένα παράδειγμα απόφασης που αποβλέπει τη νόθευση του ανταγωνισμού. Το πρόγραμμα ειδικών παραδόσεων γάλακτος UHT είναι, επίσης, ενέργεια του Meldoc για να περιορισθεί ο ανταγωνισμός στην Ολλανδία και να εκλείψει ο ανταγωνισμός των γερμανών και βέλγων προμηθευτών. Το σχέδιο αυτό πρόβλεπε την επιλεκτική προσφορά χαμηλών τιμών στους ολλανδούς πελάτες, ώστε να μην έχουν συμφέρον να εισάγουν το φθηνότερο γάλα UHT. Οι ζημίες κατανεμήθηκαν μεταξύ των μελών. Τα κείμενα που αναφέρονται στην παράγραφο 30 δείχνουν ότι ο όμιλος Meldoc πίστευε πως οι ενέργειες αυτές στέφθηκαν από επιτυχία.

Εισαγωγές νωπού γάλακτος

— Ziko —

(64) Η πολυετής σύμβαση μεταξύ της εταιρείας MU και της Ziko είχε σαφώς στόχο της να αναχαιτιστεί η απώλεια μεριδίων αγοράς προς όφελος των γερμανών προμηθευτών. Τούτο προκύπτει κυρίως από το δεύτερο παραπεμπόμενο κείμενο της παραγράφου 36, όπου αναφέρεται ότι, όταν η Ziko εξέφρασε την πρόθεσή της να αγοράσει γάλα από γερμανούς προμηθευτές, η εταιρεία MU αντέδρασε και πρότεινε συμπληρωματικές εκπτώσεις. Στο αντάλλαγμα αυτών η Ziko δέχθηκε από την πλευρά της να υπογράψει την πολυετή σύμβαση βάσει της οποίας, όπως προκύπτει από την πρώτη παραπομπή στην παράγραφο 36, απαγορευόταν στα κέντρα πωλήσεων που εξαρτώνται από αυτήν να προμηθεύονται από αλλού όλη τη βασική «σειρά προϊόντων νωπού γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων όσο ίσχυε η σύμβαση» εξοστρακίζοντας έτσι άλλους προμηθευτές, ιδίως τους γερμανικούς. Η σύμβαση MU τοποθετείται στα πλαίσια της γενικής στρατηγικής του ομίλου Meldoc που συνίσταται στον αποκλεισμό της ολλανδικής αγοράς από τις εισαγωγές νωπού γάλακτος και γάλακτος μακράς διαρκείας. Οι αποδείξεις που παρέχονταν στις παραγράφους 35 και 36 δείχνουν, επίσης, ότι ο όμιλος Meldoc θεωρούσε πως συνέφερε όλα τα μέλη του να κατοχυρωθεί η MU με την υπογραφή της σύμβασης με τη Ziko. Όντως, η υπόθεση Ziko όχι μόνο εξετάσθηκε πολλές φορές κατά τις συνεδριάσεις του Meldoc, αλλά και, επιπλέον, η πληρωμή στη Ziko του ποσού για το υλικό συσκευασίας που παράγγειλε στους γερμανούς προμηθευτές, που ήταν μέρος της τιμής που πλήρωσε η MU για να κατακτήσει την αγορά, κατανεμήθηκε μεταξύ των εταίρων.

Κατά συνέπεια, η σύμβαση που υπογράφηκε μεταξύ της εταιρείας MU και της Ziko είναι λογική απόρροια της βασικής συμφωνίας η οποία είχε μεταξύ άλλων ως αντικείμενο την προστασία του μεριδίου που κατείχε η ομάδα Meldoc στην ολλανδική αγορά από τις αθρόες εισαγωγές ξένου γάλακτος.

Μέτρα στη βελγική αγορά

(65) Το ζήτημα των βελγικών εισαγωγών γάλακτος καθώς και των μέτρων που θα έπρεπε να ληφθούν για να εμποδιστεί η αύξησή τους ή για να ανακτηθεί το χαμένο έδαφος συμπεριλαμβανόταν συχνά στα θέματα της ημερήσιας διάταξης των συζητήσεων του Meldoc. Πέρα από τα μέτρα που ανέλαβε κατά των βελγικών εισαγωγών μακράς διαρκείας και γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ολλανδία, ο Meldoc ανέλαβε το

1983 συντονισμένες ενέργειες στη βελγική αγορά για να πείσει τους βέλγους προμηθευτές να σταματήσουν να προμηθεύουν τους ολλανδούς πελάτες με νωπό γάλα. Η εταιρεία Edah άρχισε πρώτη το 1983 τις εισαγωγές νωπού γάλακτος από το Βέλγιο, το παράδειγμά της δε ακολούθησαν και άλλοι πελάτες. Τα μέλη του Meldoc αποφάσισαν τότε να πιέσουν τους Βέλγους για να τους αναγκάσουν να σταματήσουν τις εξαγωγές τους και για να μη χάσουν μερίδια πωλήσεων στη σημαντική αγορά νωπού γάλακτος. Για το σκοπό αυτό άρχισαν μια επιχείρηση προσφοράς τιμών «ντάμπινγκ» στη βελγική αγορά, μετά την αποτυχία των προσπαθειών τους να πείσουν τους βέλγους προμηθευτές να σταματήσουν τις πωλήσεις τους μέσω συνομιλιών. Από πολυάριθμα έγγραφα, εξάλλου, αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση «ντάμπινγκ» είχε ως στόχο τις βελγικές εισαγωγές και κυρίως από τα έγγραφα που μνημονεύονται στις παραγράφους 39 και 40. Από τις αποδείξεις αυτές προκύπτει, επίσης, ότι επρόκειτο πράγματι για ενορχηστρωμένες ενέργειες των μελών του Meldoc. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τα στοιχεία της παραγράφου 43, οι ζημίες που υπέστησαν από τις πωλήσεις με τιμές «ντάμπινγκ» ήταν ιδιαίτερα σημαντικές, πράγμα που αναγνωρίσθηκε βέβαια στο αναφερόμενο στην παράγραφο 44 υπόμνημα, όπου εκτίθεται το ζήτημα των πωλήσεων με ζημία. Η μεγάλη κλίμακα αυτών των πωλήσεων καταδεικνύεται με τα στοιχεία της παραγράφου 45. Οι αναφορές της παραγράφου 41 αποδεικνύουν τον επιθετικό και συγκαλυμένο χαρακτήρα της όλης επιχείρησης.

Μυστικότητα που κάλυψε τα πάντα. Ο αναζητούμενος στόχος ήταν η μέγιστη πτώση των τιμών, και, για να μη δοθεί η εντύπωση ότι η γαλακτοβιομηχανία της Ολλανδίας συνεργεί, η εταιρεία Volnij προμήθευε τη Dial, χρησιμοποιώντας κάποιο από τα εμπορικά σήματα της Melkunie.

(66) Οι αποδείξεις διαψεύδουν την άρνηση των μελών του Meldoc στις απαντήσεις τους προς την Επιτροπή, η οποία τους ρώτησε αν ποτέ αποφάσισαν να κατανείμουν τα έξοδα των μέτρων που έλαβαν στη βελγική αγορά. Όντως, κατ' αρχήν η πρόθεση να κατανεμηθεί το κόστος των κοινών αντίμετρων αναφέρεται ρητά σε μια σειρά εγγράφων όπου εξετάζονται τα ενδεχόμενα αντίμετρα. Οι αποδείξεις αυτές δείχνουν, επίσης, ότι η πρόθεση αυτή συγκεκριμενοποιήθηκε σε ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις (όπως για παράδειγμα οι ειδικές πωλήσεις γάλακτος UHT και η υπόθεση Ziko). Το σχέδιο διαμοιρασμού του κόστους των μέτρων που στρέφονταν κατά των εισαγωγών νωπού γάλακτος από το Βέλγιο αποδεικνύεται από τα ακόλουθα στοιχεία:

α) την εκτίμηση του ελλείμματος που χρεώθηκε σε βάρος του Meldoc για τις πωλήσεις σε βέλγους πελάτες, που περιέχεται στο έγγραφο που μνημονεύεται στην παράγραφο 45·

β) την παραπομπή στη σχετική απόφαση αποζημίωσης των προμηθευτών, που περιλαμβάνεται στο έγγραφο με τον τίτλο «πρόσθετες αποφάσεις», που αναφέρεται στην παράγραφο 46·

γ) το γεγονός ότι η Melkunie είχε ήδη χρεώσει στον εαυτό της ένα ποσοστό από τη λογιστική εγγραφή των 117 577,79 HFL για το αποστειρωμένο γάλα Meldoc Βελγίου η οποία ανακαλύφθηκε στα αρχεία των ηλεκτρονικών υπολογιστών της.

(67) Μπορεί λοιπόν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η όλη επιχείρηση «ντάμπινγκ» έγινε από τον Meldoc για να μειωθούν οι εισαγωγές νωπού γάλακτος βελγικής προελεύσεως με την πρόθεση διαμοιρασμού των εξόδων της επιχείρησης όπως συμφωνήθηκε. Το γεγονός ότι στην πραγματικότητα δεν υπήρξε κατανομή των εξόδων, ή τουλάχιστον η Επιτροπή δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία για να στοιχειοθετήσει αυτή την κατανομή, δεν μειώνει καθόλου τη σοβαρότητα των προαναφερόμενων μέτρων. Η έλλειψη στοιχείων για την κατανομή των εξόδων μπορεί να οφείλεται στο ότι η Επιτροπή είχε ήδη αρχίσει τις έρευνες στις εν λόγω εταιρείες. Αν και η επιχείρηση αποφασίσθηκε με κοινή συμφωνία όλων των εταίρων του Meldoc, οφείλει να υπογραμμιστεί ότι πρωτεργάτες ήταν οι εταιρείες MU, Coberco και Campina. Η MU έπαιζε καθοριστικό ρόλο οργανωτή της όλης επιχείρησης, ενώ η Coberco και η Campina μαζί με την MU προμήθευαν το γάλα που κατέκλυζε σε τιμές «ντάμπινγκ» τη βελγική αγορά.

(68) Τα μέτρα που έλαβε ο Meldoc για την καταπολέμηση των εισαγωγών δεν πρέπει να ειδωθούν απλώς ως τυχαία αντίδραση. Στην πραγματικότητα, η στρατηγική της ομάδας συνίστατο στο να αντιτάσσει ένα κοινό μέτωπο σε οποιονδήποτε ανταγωνιστή, συμπεριλαμβανομένων και των αλλοδαπών, όπως προκύπτει από τις αποδείξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 50, όπου υπογραμμίζεται ότι όχι μόνο η αντίκρουση του ανταγωνισμού πρέπει να εξετασθεί και να καθορισθεί από κοινού και, όπου αυτό χρειαζόταν να διαμοιρασθούν μεταξύ τους οι εταίροι το κόστος, αλλά και ότι μια τέτοια στρατηγική θα έπρεπε να ακολουθηθεί κατά τη διάρκεια της περιόδου 1984-1985.

(69) Τέλος η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να δεχθεί το επιχείρημα της υπεράσπισης που βασίζεται στο ότι τα μέτρα στρέφονταν κατά των αντικανονικών πρακτικών στα θέματα του ανταγωνισμού που επικρατούσαν στη βελγική αγορά. Όντως, ακόμα και αν αληθεύει ότι οι βελγικές εισαγωγές στην Ολλανδία έγιναν με αθέμιτα μέσα, βασιζόμενες στις προβαλλόμενες δήθεν αντικανονικές πρακτικές στα θέματα του ανταγωνισμού, οι περιστάσεις αυτές δεν θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη στην απόφαση με την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο, γιατί διαφορετικά θα ενθαρρύνονταν οι επιχειρήσεις να αποφασίζουν μόνες τους την καταστολή ενεργειών αντίθετων προς τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τους κανόνες που αποβλέπουν στην αντιμετώπιση των ενεργειών αυτών. Οι εταίροι του Meldoc θα μπορούσαν νε είχαν καταγγείλει την κατάσταση αυτή στην Επιτροπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 του κανονισμού αριθ. 17. Ποτέ όμως δεν έγινε κάτι τέτοιο. Το ζήτημα της δήθεν εναρμονισμένης πρακτικής στη βελγική αγορά δεν αναφέρθηκε παρά μόνο στην απάντηση της υπεράσπισης προς αντίκρουση της έκθεσης των αιτιάσεων.

Επιπτώσεις στις εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών

(70) Το Δικαστήριο αναφέρει στη νομική εκτίμηση ότι «μια συμφωνία που καλύπτει όλη την επικράτεια ενός κράτους μέλους έχει, από την ίδια της τη φύση, ως αποτέλεσμα να ενισχύεται η στεγανοποίηση των εθνικών αγορών, να παρεμποδίζεται έτσι η οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδίωξαν οι συνθήκες και να προστατεύεται η εγχώρια παραγωγή» (απόφαση VCH της 17ης Οκτωβρίου 1972) (1).

(71) Απαντώντας στην έκθεση αιτιάσεων η υπεράσπιση ισχυρίστηκε ότι η απόφαση VCH αφορούσε ένα καρτέλ εμπόρων και διέφερε, ως εκ τούτου, από την παρούσα υπόθεση, η οποία φορά ένα καρτέλ παραγωγών. Κατά την άποψη της υπεράσπισης, η αρχή που καθιερώνει το Δικαστήριο στηρίζεται στη βασική αντίληψη ότι οι ξένοι προμηθευτές εξαρτώνται φυσιολογικά από το τοπικό δίκτυο διανομής όταν επιχειρούν να διεισδύσουν σε μια ξένη αγορά. Στην περίπτωση που η πλειοψηφία επιχειρήσεων διανομής εστερείτο της ελευθερίας να λαμβάνει ανεξάρτητα αποφάσεις για θέματα εμπορίας μια τέτοια κατάσταση θα είχε επιπτώσεις και σε άλλους αλλοδαπούς ενδιαφερόμενους (κυρίως παραγωγούς) που θα πλήττονταν άμεσα από αυτή την έλλειψη ανεξαρτησίας των φορέων διανομής. Η υπεράσπιση ισχυρίζεται ότι η συλλογιστική αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μια συμφωνία μεταξύ παραγωγών με αυστηρά εθνικό χαρακτήρα, ιδίως στην περίπτωση που οι παραγωγοί δεν έχουν σχέσεις αποκλειστικότητας με τους αγοραστές τους.

(72) Η άποψη αυτή της υπεράσπισης, όπως συνοψίστηκε στην προηγούμενη παράγραφο, δεν είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτή. Πρώτα απ' όλα με βάση την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση VCH δεν θεμελιώνεται η διάκριση μεταξύ συμφωνιών εμπόρων, αφενός, και λοιπών συμφωνιών, αφετέρου. Σημαντικότερο είναι όμως το θέμα κατά πόσο μια συμφωνία που καλύπτει όλη την επικράτεια ενός κράτους μέλους ή το μεγαλύτερο μέρος της είναι σε θέση να δυσχεράνει περισσότερο τη διείσδυση σε μια εθνική αγορά, απ' ό,τι στις άλλες περιπτώσεις. Ο Meldoc κάλυπτε στην ουσία από το 1978 και μετά όλη την επικράτεια των Κάτω Χωρών. Το μέγεθος του καρτέλ από κοινού με την υποχρέωση που επιβάλλεται στα μέλη να προστατεύσουν τις πωλήσεις τους έναντι τρίτων και να συνεργάζονται στενά στον τομέα των τιμών και των πωλήσεων, μειώνει κατ' ανάγκη τις δυνατότητες των ξένων προμηθευτών να διεισδύσουν στην ολλανδική αγορά. Οι τελευταίοι βρίσκονται αντιμέτωποι με μια αγορά, που έχει κατανεμηθεί μεταξύ των μελών ενός καρτέλ που ελέγχουν ποσοστό μεγαλύτερο από 90 % και που υπερασπίζονται τα επίπεδα πωλήσεών τους χρησιμοποιώντας εναρμονισμένες πρακτικές. Επιπλέον, ο συντονισμός σχετικά με τις προαναφερόμενες τιμές έχει ως αποτέλεσμα να νοθεύεται ο ανταγωνισμός σε βάρος όλων των άλλων προμηθευτών στους οποίους συγκαταλέγονται και οι αλλοδαποί προμηθευτές.

(73) Ένα σημαντικό επιχείρημα της υπεράσπισης του Meldoc ήταν η διάκριση μεταξύ της συμφωνίας, με την οποία ιδρύθηκε ο μείζων Meldoc, ως συμφωνίας καθαρά εθνικής και των όσων ο ίδιος αποκαλεί «τα παρεπόμενα», δηλαδή κατά κύριο λόγο οι ενέργειες που έγιναν στη βελγική αγορά στο χρονικό διάστημα Δεκεμβρίου 1983 - Ιουνίου 1984. Το επιχείρημα, ότι το καρτέλ Meldoc είχε αποκλειστικά εθνική διάσταση, είναι αστήρικτο ενόψει των όσων αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο. Επιπλέον, τα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν καθαρά το τεχνητό της διακρίσεως μεταξύ της συμφωνίας Meldoc και των ονομαζομένων ως «παρεπόμενών» της. Από το φάκελλο των συζητήσεων (Discussion Paper) προκύπτει ότι η συμφωνία μείζονος Meldoc προορίζετο, ρητά, να επηρεάσει το διακρατικό εμπόριο. Το σχετικό έγγραφο αποδεικνύει ότι η συνεργασία είχε δεδηλωμένο στόχο μεταξύ άλλων, να παρεμποδισθούν οι εισαγωγές ξένου γάλακτος.

Έχοντας υπόψη τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω, στην παράγραφο 61, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο στόχος της συμφωνίας και των συνακόλουθων πρακτικών αποδεικνύουν τη διαρκή πρόθεση νόθευσης και περιορισμού του ανταγωνισμού σε βάρος των εισαγωγών ξένων προϊόντων στην Ολλανδία.

Άρθρο 4 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17

(74) Οι εταίροι του Meldoc απαντώντας στην έκθεση αιτιάσεων ισχυρίστηκαν ότι το άρθρο 4 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17/62 εφαρμόζεται και επί της συμφωνίας, βάσει της οποίας ιδρύθηκε ο μείζων Meldoc. Το άρθρο αυτό εξαιρεί τις συμφωνίες κλπ. από την υποχρέωση κοινοποίησης που επιβάλλεται, προκειμένου να επιτευχθεί η εξαίρεση, κατά το άρθρο 85 παράγραφος 3, όταν τα μέλη της συμφωνίας είναι αποκλειστικά επιχειρήσεις ενός κράτους μέλους και οι συμφωνίες αυτές κλπ. δεν αφορούν τις εισαγωγές ή εξαγωγές μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, όπως σαφώς προκύπτει από όσα αναφέρθηκαν στην παράγραφο 1, ένας από τους αρχικούς στόχους του Meldoc ήταν να προστατευθεί η ολλανδική αγορά από τις εισαγωγές εφαρμόζοντας τη συμφωνία. Οι εταίροι του Meldoc υιοθέτησαν πολλά μέτρα που απέβλεπαν άμεσα στην περιστολή αυτών των εισαγωγών. Η συμφωνία λοιπόν αυτή αφορά τις εισαγωγές. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 4 παράγραφος 2 σαφώς δεν εφαρμόζεται, επειδή το καρτέλ του Meldoc αφορά μια συμφωνία μεταξύ περισσοτέρων από δύο επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, πρέπει να αποκλεισθεί η εφαρμογή του άρθρου 4 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17/62 στην παρούσα υπόθεση.

Άρθρο 85 παράγραφος 3

(75) Από την προηγούμενη παράγραφο προκύπτει ότι η συμφωνία με την οποία ιδρύθηκε ο μείζων Meldoc δεν αποκλειόταν από την υποχρέωση κοινοποίησης. Αφού δεν έγινε καμία σχετική κοινοποίηση, η συμφωνία δεν είναι δυνατόν να υπαχθεί στις περιπτώσεις εξαίρεσης.

(1) Υπόθεση 8/72, Συλλογή 1972, σ. 977.

Άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17

(76) Κατά το άρθρο 15 παράγραφος 2 του κανονισμού αριθ. 17 η Επιτροπή δύναται να επιβάλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που εκ προθέσεως ή εξ αμελείας έχουν παραβεί τις διατάξεις του άρθρου 85 παράγραφος 1 της συνθήκης. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου λαμβάνεται υπόψη τόσο η σοβαρότητα, όσο και η διάρκεια της παράβασης.

Το Δικαστήριο αναφέρει στην απόφασή του στην υπόθεση Pioneer της 7ης Ιουνίου 1983 (συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 100 έως 103/80 [1]) ότι για να εκτιμηθεί η σοβαρότητα μιας παράβασης, πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλά στοιχεία, ο χαρακτήρας και η σπουδαιότητα των οποίων ποικίλλουν ανάλογα με τη μορφή της παράβασης και τις ειδικές περιστάσεις κάτω από τις οποίες αυτή έλαβε χώρα. Μεταξύ των στοιχείων αυτών αναφέρονται το μέγεθος και η αξία των προϊόντων που αποτέλεσαν αντικείμενο της παράβασης, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχείρησης και, κατά συνέπεια, η επιρροή που ήταν σε θέση να ασκεί στην αγορά.

Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο τελέσεως των παραβάσεων. Από την άποψη αυτή θα πρέπει, επίσης, να εξετάζεται η διάρθρωση της σχετικής αγοράς.

(77) Η ειδική θέση του γεωργικού τομέα, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΟΚ, υλοποιήθηκε με την έκδοση του κανονισμού αριθ. 26 του Συμβουλίου. Περαιτέρω, η διάρθρωση της γεωργικής αγοράς, περιλαμβανομένου του ρόλου που διαδραματίζει ο ανταγωνισμός στην αγορά αυτή, επηρεάζεται από πολυάριθμους κοινοτικούς και εθνικούς κανονισμούς. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα στον τομέα των γαλακτοκομικών.

(78) Το γεγονός ότι 4 από τις 5 εταιρείες που συγκροτούν τον Meldoc είναι συνεταιρισμοί επιβάλει ειδική εξέταση του θέματος. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των συνεταιρισμών είναι το ότι αποτελούν ιδιοκτησία αγροτών οι οποίοι, από την άποψη του εισοδήματός τους, εξαρτώνται άμεσα από τα εμπορικά αποτελέσματα του συνεταιρισμού τους.

(79) Ένα περαιτέρω στοιχείο, το οποίο πρέπει να αναγνωρισθεί, είναι η δυσχερής κατάσταση της αγοράς, την οποία οι εταίροι του Meldoc όφειλαν να αντιμετωπίσουν. Η συγκέντρωση της οικονομικής ισχύος στην αγορά στα χέρια των μεγάλων διανομέων, η παγιοποίηση της πρακτικής εξαγορών και συγχωνεύσεων μεταξύ των επιχειρήσεων, οι σημαντικές μεταβολές στη συγκρότηση του φάσματος των διατεθειμένων προϊόντων και το ότι ήταν ευάλωτη απέναντι στις εισαγωγές, ώθησαν τους εταίρους του Meldoc στην μεταξύ τους συνεργασία. Εντούτοις, αποφασίζοντας να συνεργαστούν και να μη κοινοποιήσουν τη συνεργασία τους στην Επιτροπή, οι εταίροι του Meldoc ανέλαβαν αυτοδύναμα το δικαίωμα να ρυθμίζουν την ολλανδική αγορά γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Στο μέτρο που μια τέτοια ρύθμιση παραβιάζει το άρθρο 85 παράγραφος 1 δεν είναι βέβαια δυνατόν ποτέ να γίνει αποδεκτή από την Επιτροπή. Επιπλέον, στην προκείμενη συγκεκριμένη αυτή υπόθεση η Επιτροπή αντιμετωπίζει σοβαρές παραβιάσεις των κανόνων ανταγωνισμού της ΕΟΚ. Η κατανομή των αγορών με την εφαρμογή ενός συστήματος ποσοστώσεων σε συνδυασμό με τη συνεργασία στα θέματα πωλήσεων και τιμών σε εθνική κλίμακα και η προστασία των αγορών από τις εισαγωγές αποτελούν σαφώς αποκατεστημένες μορφές παραβάσεων. Περαιτέρω παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι η μακρά διάρκεια λειτουργίας του καρτέλ (από 25ης Δεκεμβρίου 1977), οι δυσμενείς επιπτώσεις του επί του διακρατικού εμπορίου τουλάχιστον από το 1980 και έπειτα, καθώς και το γεγονός ότι τα μέλη του καρτέλ εγνώριζαν ότι η συνεργασία τους ενδέχετο να παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΟΚ (βλέπε παραγράφους 19 και 22).

(80) Όσον αφορά την σχετική συμμετοχή καθενός των μελών του καρτέλ στις διαπραχθείσες παραβάσεις, είναι σαφές ότι η Melkunie έχει πρωταρχικής σημασίας ευθύνη. Όχι μόνο η εταιρεία αυτή αποτελούσε έναν από τους τρεις αρχικούς εταίρους του καρτέλ, αλλά αποτελούσε, επίσης, το σημαντικότερο εταίρο στο πλαίσιο της οργάνωσης Meldoc. Λαμβανομένου υπόψη του μεριδίου της στην αγορά νωπού γάλακτος σε σχέση με τα άλλα μέλη του Meldoc,η Melkunie είχε το μεγαλύτερο συμφέρον στη στεγανοποίηση της ολλανδικής αγοράς νωπού γάλακτος. Επίσης, η Melkunie πρωταγωνίστησε στη διεξαγωγή της επιχείρησης «ντάμπινγκ» στη βελγική αγορά. Η Melkunie έχει επίσης πρωταρχικής σημασίας ευθύνη για τη συμφωνία με τη Ziko.

(81) Για τον προσδιορισμό του επιπέδου των προστίμων θα πρέπει, επίσης, να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι η Domo και η Coberco υπήρξαν, μαζί με τη Melkunie, τα ιδρυτικά μέλη του καρτέλ Meldoc. Η Coberco, μαζί με την Campina, φέρει την πρόσθετη ευθύνη για τη διεξαγωγή της επιχείρησης «ντάπινγκ» στη βελγική αγορά, σε συνεργασία με τη Melkunie. Όπως αποδεικνύεται από τα υπάρχοντα στοιχεία, η εταιρεία ML συμμετείχε ενεργά στο καρτέλ, διαδραμάτισε όμως λιγότερο κεντρικό ρόλο από τα άλλα μέλη.

(82) Τέλος, θα πρέπει για τον προσδιορισμό του ύψους των προστίμων να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι υπήρξε εσκεμμένη παρεμπόδιση της επίτευξης ενός των θεμελιωδών στόχων της συνθήκης, δηλαδή της ενότητας των οικονομιών των κρατών μελών. Παρακωλύοντας τις εισαγωγές φθηνότερου γάλακτος από το Βέλγιο και τη Γερμανία, το καρτέλ είχε σαφώς δυσμενείς επιπτώσεις στα συμφέροντα των καταναλωτών,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η συμφωνία για τη συγκρότηση του μείζονος Meldoc, στο μέτρο που οδήγησε παράλληλα σε διαβουλεύσεις της για τις πωλήσεις και τις τιμές, στη καθιέρωση ενός συστήματος ποσοστώσεων και συμψηφιστικών πράξεων καθώς και σε ενέργειες εναντίον των εισαγωγών, συνιστά παράβαση του άρθρου 85 παράγραφος 1 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

[1] Συλλογή 1983, σ. 1825.

Άρθρο 2

Οι εταιρείες που συγκροτούν την οργάνωση του μείζονος Meldoc οφείλουν να παύσουν την προαναφερόμενη στο άρθρο 1 συμπεριφορά τους.

Άρθρο 3

Με την παρούσα απόφαση επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα στις επιχειρήσεις που αναφέρονται κατωτέρω για την παράβαση που αναφέρεται στο άρθρο 1:

1. Verenigde Coöperative Melkindustrie «Coberco»: 1 360 000 ECU,
2. DMV «Campina» BV: 1 020 000 ECU,
3. Menken-Landbouw BV: 425 000 ECU,
4. Melkunie Holland BV: 3 150 000 ECU,
5. Coöperatieve Melkprodukte Bedrijven «DOMO-Bedum»: 600 000 ECU.

Τα πρόστιμα αυτά πρέπει να καταβληθούν εντός τριών μηνών από την ημερομηνία της κοινοποίησης της παρούσας απόφασης στους ακόλουθους λογαριασμούς της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:

α) λογαριασμός αριθ. 54. 16. 99. 369 — Commissie van de Europese Gemeenschappen Brussel — ECU (σε περίπτωση πληρωμής σε Ευρωπαϊκές Νομισματικές Μονάδες)

Algemene Bank Nederland NV,
Attentie de Heer F. Maane,
Vijzelstraat 32,
Amsterdam,

β) λογαριασμός αριθ. 41. 60. 95. 518 — (σε περίπτωση πληρωμής σε ολλανδικά φιορίνια)

Amrobank
Rembrandtplein 47
Postbus 1220
Amsterdam 1000.

Το πρόστιμο είναι αυτοδικαίως έντοκο τοκοφόρο από της εκπνοής της προαναφερομένης προθεσμίας, βάσει του επιτοκίου που εφαρμόζει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας στις πράξεις του σε ECU, την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μηνός στη διάρκεια του οποίου εξεδόθη η παρούσα απόφαση, προσαυξημένου κατά τρεις και μισή μονάδες, ήτοι 10,5 %.

Σε περίπτωση πληρωμής σε εθνικό νόμισμα του αποδέκτη, η μετατροπή θα γίνει βάσει της ισοτιμίας της παραμονής της ημερομηνίας καταβολής.

Άρθρο 4

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στις:

1. Melkunie Holland BV,
de Bleek 1,
NL — 3440 AE Woerden ·

2. Coöperatieve Melkproduktie Bedrijven «DOMO-Bedum»,
de Perk 30,
NL — 9411 PZ Beilen ·

3. Verenigde Coöperatieve Melkindustrie «Coberco»,
Stationsplein 37,
NL — 7200 AB Zutphen ·

4. DMV «Campina» BV,
Dirk Boutslaan 2,
NL — 5600 AN Eindhoven ·

5. Menken-Landbouw BV,
Rijsstraatweg 500,
NL — 2240 Wassenaar.

Η παρούσα απόφαση αποτελεί τίτλο εκτελεστό δυνάμει του άρθρου 192 της συνθήκης ΕΟΚ.

Βρυξέλλες, 26 Νοεμβρίου 1986.

Για την Επιτροπή

Peter SUTHERLAND

Μέλος της Επιτροπής